

Nadużywanie prawa do łączenia rodzin w Polsce

Fikcyjne małżeństwa oraz fałszywe deklaracje ojcostwa

*Raport przygotowany przez Krajowy Punkt
Kontaktowy Europejskiej Sieci Migracyjnej
w Polsce*

Nadużywanie prawa do łączenia rodzin w Polsce

Fikcyjne małżeństwa
oraz fałszywe deklaracje
ojcostwa

*Raport przygotowany przez Krajowy Punkt
Kontaktowy Europejskiej Sieci Migracyjnej
w Polsce*

Niniejszy raport krajowy został przygotowany przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, pełniące funkcję koordynatora Krajowego Punktu Kontaktowego Europejskiej Sieci Migracyjnej w Polsce (PL KPK ESM). Podstawą do prac nad raportem były wspólne specyfikacje oraz metodologie przyjęte przez Europejską Sieć Migracyjną (ESM).

Redakcja: *Joanna Jaracz de Czartoszewska*

Europejska Sieć Migracyjna została powołana na mocy Decyzji Rady 2008/381/EC z dnia 14 maja 2008 r. w celu dostarczania aktualnych, obiektywnych, wiarygodnych i porównywalnych informacji na temat migracji i azylu instytucjom UE, władzom i instytucjom Państw Członkowskich oraz opinii publicznej, w celu wspierania procesu kształtowania polityki w UE. Pracę ESM koordynuje i współfinansuje Komisja Europejska we współpracy z wyznaczonymi przez każde państwo członkowskie, a także Norwegię i Chorwację, krajowymi punktami kontaktowymi (KPK ESM).

Elektroniczna wersja krajowego raportu dostępna jest na stronie www.emn.gov.pl w zakładce „Publikacje Krajowego Punktu Kontaktowego ESM”.

Zastrzeżenie

Raport został przygotowany przez Krajowy Punkt Kontaktowy Europejskiej Sieci Migracyjnej w Polsce i niekoniecznie odzwierciedla punkt widzenia PL KPK ESM i Komisji Europejskiej. Podmioty te nie są również związane wnioskami sformułowanymi w raporcie.

Klauzula o prawach autorskich

Kopiowanie materiału w celach niekomercyjnych możliwe jest wyłącznie z podaniem źródła. Każda kopia musi zawierać informację w następującym brzmieniu: „Raport został przygotowany przez Krajowy Punkt Kontaktowy Europejskiej Sieci Migracyjnej w Polsce (PL KPK ESM) i niekoniecznie odzwierciedla punkt widzenia PL KPK ESM i Komisji Europejskiej. Podmioty te nie są również związane wnioskami sformułowanymi w raporcie.”

Kontakt

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych – Departament Polityki Migracyjnej
Krajowy Punkt Kontaktowy Europejskiej Sieci Migracyjnej w Polsce
ul. Stefana Batorego 5
02-591 Warszawa, Polska
Email: esm@msw.gov.pl
Strona internetowa: www.emn.gov.pl

Projekt graficzny okładki, skład, wydruk, oprawa: *OWP SIM, Warszawa*

Przedmowa

Niniejszy raport krajowy stanowi kompilację odpowiedzi na pytania zawarte w kwestionariuszu Europejskiej Sieci Migracyjnej, udzielonych przez właściwe wydziały Urzędów Wojewódzkich oraz Urząd do Spraw Cudzoziemców na prośbę Departamentu Polityki Migracyjnej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. W raporcie wykorzystano także opracowanie zatytułowane „Instytucja małżeństwa jako środek legalizacji pobytu cudzoziemców na terytorium UE/Schengen”, przygotowane przez Wydział II Analiz w Sztapie Komendanta Głównego Straży Granicznej.

Nadużywanie prawa do łączenia rodzin w Polsce

Fikcyjne małżeństwa oraz fałszywe deklaracje ojcostwa

1. Streszczenie uzyskanych informacji krajowych (PL KPK ESM)	7
2. Krajowe ramy prawne oraz definicje	9
2.1. Pojęcie „małżeństwa” oraz „rodziny” w kontekście łączenia rodzin, w szczególności w odniesieniu do fikcyjnych małżeństw oraz fałszywych deklaracji ojcostwa	9
2.2. Łączenie rodzin w prawie krajowym	12
2.3. Uregulowanie kwestii zapobiegania nadużywaniu zezwoleń pobytowych w celu połączenia z rodziną w ustawodawstwie krajowym (przepisy, luki, rozważane zmiany)	19
2.4. Wpływ orzecznictwa europejskiego dotyczącego łączenia rodzin	23
3. Sytuacja w Polsce	24
3.1. Fikcyjne małżeństwa oraz fałszywe deklaracje ojcostwa jako formy nadużywania zezwoleń na pobyt wydawanych w celu połączenia z rodziną – specyfika problemu oraz jego kontekst	24
3.2. Inne formy nadużyć wykrywane w Polsce	28
3.3. Zapobieganie fikcyjnym małżeństwom oraz fałszywym deklaracjom ojcostwa	28
3.4. Przestanki wszczynania dochodzenia przez organy państwowe oraz sposoby wykrywania przypadków fikcyjnych małżeństw oraz fałszywych deklaracji ojcostwa	29
3.5. Wymagane dowody potwierdzające fałszywość małżeństwa/deklaracji ojcostwa	32
3.6. Organy państwowe odpowiadające za wykrywanie nadużyć	33
3.7. Kary nakładane na osoby uznane za nadużywające przepisów dotyczących łączenia rodzin	34
3.8. Prawo do odwołania się przysługujące osobom oskarżonym o nadużywanie/ nieuprawnione wykorzystanie „ścieżki” łączenia rodzin	40
3.9. Przykłady współpracy transnarodowej	41
3.10. Powody i motywacje dopuszczania się nadużyć wskazywane przez zainteresowane osoby. Główne przyczyny i czynniki sprzyjające nadużyciom.	41
4. Dostępne dane statystyczne, inne źródła danych, trendy	44
4.1. Dostępne dane statystyczne	44
4.2. Wykryte przypadki fikcyjnych małżeństw oraz fałszywych deklaracji ojcostwa	45
4.3. Źródła danych dotyczących osób zaangażowanych w zawieranie fikcyjnych małżeństw oraz składanie fałszywych deklaracji ojcostwa	46
4.4. Informacja na temat lokalizacji stwierdzanych nadużyć	48
5. Podsumowanie i konkluzje	50
6. Aneks statystyczny	53

Streszczenie uzyskanych informacji krajowych (PL KPK ESM)

Małżeństwo zostało zdefiniowane na gruncie prawa polskiego w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej jako związek mężczyzny i kobiety, a formę jego zawarcia uregulowano ustawowo. W prawie polskim dookreślono także kwestie dotyczące relacji rodzinnych, w tym m.in. macierzyństwa i ojcostwa.

Zjawisko nadużywania przez cudzoziemców związków rodzinnych w celu zalegalizowania ich pobytu w Polsce zostało zauważone przez władze, niemniej mimo rosnącej liczby stwierdzanych nadużyć można stwierdzić, że skala problemu jest raczej niewielka i nie uzasadnia konieczności wprowadzania daleko idących zmian w prawie krajowym. Uwzględniając specyfikę relacji rodzinnych oraz prawo każdego człowieka do poszanowania jego prywatności, Polska – podobnie jak inne państwa UE – stara się zachować równowagę pomiędzy szacunkiem dla dążenia do integralności rodziny (m.in. poprzez wdrożenie europejskich przepisów regulujących kwestie łączenia rodzin) a zapewnianiem poszanowania praworządności i ochroną interesów państwa (m.in. poprzez podejmowanie działań nakierowanych na identyfikowanie i zwalczanie zjawisk niepożądanych, w tym także przypadków, w których relacje rodzinne podawane jako powód uzasadniający prawo pobytu cudzoziemców na terytorium Polski są przez nich wykorzystywane w celu obejścia przepisów).

Na ustawodawstwo krajowe dotyczące cudzoziemców oddziałuje nie tylko dorobek Unii Europejskiej w tym obszarze; wprowadzane lub rozważane zmiany przepisów są także rezultatem sygnałów zgłaszanych przez organy państwowe i instytucje, które w codziennej pracy weryfikują istniejącą „literę prawa” z praktycznymi problemami oraz inwencją osób, które osiągają rozmaite korzyści wskutek nadużywania instrumentów istniejących przeciw dla dobra obywateli Polski oraz obywateli innych państw.

Można stwierdzić, że tak delikatna materia, jaką są relacje rodzinne, wymaga zebrania „dobrych praktyk” zastosowanych już w konkretnych przypadkach wystąpienia problemu wątpliwych małżeństw bądź rodzicielstwa, tak aby pomóc innym urzędnikom i funkcjonariuszom publicznym w trafnym diagnozowaniu nadużyć. Bardzo często zdarza się tak, że nawet wykrycie przypadku zawarcia fikcyjnego małżeństwa bądź fałszywego uznania ojcostwa w toku postępowania administracyjnego nie skutkuje na tyle dotkliwymi konsekwencjami dla sprawców nadużyć, aby pełniły one rolę odstraszającą lub zniechęcającą dla ich potencjalnych naśladowców.

Problem fikcyjnych małżeństw bardzo rzadko prezentowany jest w mediach. W toku gromadzenia materiału do niniejszego raportu stwierdzono, że problematyka składania fałszywych deklaracji ojcostwa także niemal nie istnieje w powszechnej świadomości społecznej – powyższe w pewnym stopniu tłumaczy zaangażowanie się obywateli polskich w w/w procedery, bowiem bardzo często nie są oni do końca świadomi konse-

1 | Streszczenie uzyskanych informacji krajowych (PL KPK ESM)

kwencji swoich działań, zwłaszcza tych długofalowych, a korzyści majątkowe uzyskane za wyświadczoną „przysługę” bardzo często są dla nich główną motywacją.

Ze względu na członkostwo w Unii Europejskiej oraz obecność Polski w strefie Schengen, dokumenty wydawane przez władze polskie cudzoziemcom, uprawniające do pobytu (i pracy) na terenie Polski oraz umożliwiające swobodne poruszanie się poza jej granicami są atrakcyjne. W tym kontekście niezwykle ważna jest skuteczna współpraca na szczeblu krajowym oraz współpraca międzynarodowa pomiędzy organami/institucjami, które mają do czynienia ze zjawiskami omawianymi w niniejszym raporcie.

Niezwykle trudno jest precyzyjnie określić skalę nadużywania przesłanki więzów rodzinnych dla celu legalizacji pobytu cudzoziemców w Polsce, ponieważ dane na temat fikcyjnych małżeństw oraz fałszywych deklaracji ojcostwa są fragmentaryczne – gromadzone przez poszczególne organy państwowe wyłącznie na potrzeby prowadzonych przez nie postępowań.

2.1. Pojęcie „małżeństwa” oraz „rodziny” w kontekście łączenia rodzin, w szczególności w odniesieniu do fikcyjnych małżeństw oraz fałszywych deklaracji ojcostwa

Pojęcie małżeństwa

Stosownie do postanowień art. 18 ustawy z dnia 2 kwietnia 1997 r. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 1997r. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.) małżeństwem jest związek kobiety i mężczyzny. Małżeństwo zostaje zawarte, gdy mężczyzna i kobieta jednocześnie obecni złożą przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego oświadczenia, że wstępują ze sobą w związek małżeński. Małżeństwo zostaje również zawarte, gdy mężczyzna i kobieta zawierający związek małżeński podlegający prawu wewnętrznemu kościoła albo innego związku wyznaniowego w obecności duchownego oświadczą wolę jednoczesnego zawarcia małżeństwa podlegającego prawu polskiemu i kierownik urzędu stanu cywilnego następnie sporządzi akt małżeństwa (art. 1 § 1 i 2 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy – Dz. U. z 1964 r., Nr 9, poz. 59 z późn. zm.).

W prawie polskim nie ma definicji konkubinatu. Konkubinatu został zdefiniowany w orzecznictwie sądowym, m.in. przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 31 marca 1988 r. jako wspólne pożycie analogiczne do małżeńskiego z tą różnicą, że pozbawione legalnego węzła. Oznacza ono istnienie ogniska domowego charakteryzującego się duchową, fizyczną i ekonomiczną więzią, łączącą mężczyznę i kobietę. Jak podkreślono, konkubinatu jest – co do zasady – wyłącznie stanem faktycznym. Wg tej definicji, konkubinatu nie odnosi się do związków osób tej samej płci, które najczęściej określa się mianem „związków partnerskich”. Niemniej, warto podkreślić, że w orzecznictwie sądowym sformułowanie konkubinatu używane jest czasem dla określenia związku osób tej samej płci (tzw. konkubinatu homoseksualny, w orzeczeniu SA w Białymstoku z dnia 23.02.2007 r. stwierdzono, iż przez konkubinatu należy rozumieć stabilną, faktyczną wspólnotę osobisto-majątkową dwóch osób, bez względu na ich płeć) w kontekście spraw związanych np. z postępowaniem spadkowym, podziałem majątku etc. Niezależnie jednak od linii orzeczniczej w tym zakresie, w Polsce przyjęte jest, iż konkubinatu to związek osób płci przeciwnej. Związki nieformalne pozbawione są prawnych regulacji dotyczących wzajemnych praw i obowiązków typowych dla małżeństwa.

Pojęcie rodziny w kontekście łączenia rodzin

Pojęcie rodziny w kontekście łączenia rodzin oznacza krąg osób uprawnionych do skorzystania z tej instytucji.

1. Łączenie rodzin pomiędzy obywatelem państwa trzeciego przebywającym legalnie w państwie członkowskim UE (*residing lawfully in a Member State*) a obywatelem państwa trzeciego przybywającym poza UE (*entering from outside the EU*)

Za członka rodziny łączącego się z obywatelem państwa trzeciego przebywającym legalnie na terytorium Polski, zgodnie **art. 53 ust. 2 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o cudzoziemcach** (Dz. U. z 2011 r. Nr 264, poz. 1573 z późn. zm.), uważa się:

- a) osobę pozostającą z nim w związku małżeńskim uznawanym przez prawo Rzeczypospolitej Polskiej;
- b) małoletnie dziecko tego cudzoziemca i osoby pozostającej z nim w związku małżeńskim uznawanym przez prawo Rzeczypospolitej Polskiej, w tym także dziecko przysposobione;
- c) małoletnie dziecko tego cudzoziemca, w tym także przysposobione, pozostające na jego utrzymaniu, nad którym cudzoziemiec sprawuje faktycznie władzę rodzicielską;
- d) małoletnie dziecko osoby, o której mowa w pkt a), w tym także przysposobione, pozostające na jej utrzymaniu, nad którym sprawuje ona faktycznie władzę rodzicielską.

Stosownie do postanowień **art. 53 ust. 3 w/w ustawy** za członka rodziny małoletniego cudzoziemca posiadającego status uchodźcy, przebywającego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej bez opieki, uważa się także wstępnego w linii prostej (tj. rodzica).

Ponadto zgodnie z **art. 64 ust. 1 pkt 1 w/w ustawy** zezwolenia na osiedlenie się udziela się cudzoziemcowi, który jest małoletnim dzieckiem cudzoziemca, posiadającego zezwolenie na osiedlenie się, urodzonym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Wprawdzie przepis ten nie dotyczy regulacji odnoszących się stricte o instytucji łączenia rodzin, jednak *de facto* spełnia taką rolę.

2. Łączenie rodzin pomiędzy przemieszczającym się obywatelem UE (*mobile EU national*), korzystającym z prawa do swobodnego przemieszczania się a obywatelem państwa trzeciego (*reunifying with a third-country national*)

Za członka rodziny obywatela UE korzystającego z prawa do swobodnego przemieszczania się, zgodnie z **art. 2 pkt. 4 ustawy z dnia 14 lipca 2006 r. o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin** (Dz. U. z 2006 r. Nr 144, poz. 1043 z późn. zm.), uważa się małżonka obywatela UE, dziecko (bezpośredniego zstępnego) obywatela UE lub jego małżonka (w wieku do 21 lat lub pozostającego na utrzymaniu obywatela UE lub jego małżonka) oraz rodzica obywatela UE lub jego małżonka, pozostającego na utrzymaniu obywatela UE lub jego małżonka.

Ponadto, szerszy katalog osób uprawnionych do łączenia się z obywatelem UE został określony w **art. 53a ust. 1 pkt 2 ustawy o cudzoziemcach**, zgodnie z którym zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony można udzielić cudzoziemcowi, który ze względu na więzi o charakterze rodzinnym zamierza dołączyć do obywatela polskiego lub obywatela państwa członkowskiego Unii Europejskiej, państwa członkowskiego Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym lub Konfederacji Szwajcarskiej, zamieszkującego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub z nim przebywać, jeżeli okoliczność, która jest podstawą ubiegania się o to zezwolenie, uzasadnia jego zamieszkiwanie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez okres dłuższy niż 3 miesiące.

3. Łączenie rodzin pomiędzy obywatelem UE nie korzystającym z prawa do swobodnego przemieszczania się (*non-mobile EU citizen*) a obywatelem państwa trzeciego, gdzie na podstawie orzecznictwa ETS z obywatelstwa UE wywodzi się prawo pobytu obywatela państwa trzeciego w Państwie Członkowskim (*the EU citizenship gives rise to the right to reside for the third-country national family member on the basis of jurisprudence*)

Patrz pkt 2.4.

4. Łączenie rodzin pomiędzy obywatelem UE nie korzystającym z prawa do swobodnego przemieszczania się (*non-mobile EU citizen*), który np. zamieszkuje w państwie swojego urodzenia, a obywatelem państwa trzeciego (*a non-mobile EU citizen, i.e. an EU citizen who resides in the Member State of their nationality, reunifying with a third-country national*)

W przypadku rodziny obywatela polskiego przepisy krajowe regulują udzielanie zezwoleń pobytowych cudzoziemcowi – małżonkowi obywatela polskiego (zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony – art. 53 ust. 1 pkt 6 ustawy o cudzoziemcach)

2 | Krajowe ramy prawne oraz definicje

dziecku obywatela polskiego pozostającego na jego utrzymaniu i będącego pod jego władzą rodzicielską (zezwolenie na osiedlenie – art. 64 ust. 1 pkt 4 w/w ustawy) oraz cudzoziemcowi, z którym łączą obywatela polskiego więzi o charakterze rodzinnym (zezwolenie na czas oznaczony – art. 53a ust. 1 pkt 2w/w ustawy).

Pojęcie ojcostwa

Zgodnie z **art. 62. § 1** oraz **art. 63 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego** jeżeli dziecko urodziło się w czasie trwania małżeństwa albo przed upływem trzystu dni od jego ustania lub unieważnienia, domniemywa się, że pochodzi ono od męża matki. Domniemania tego nie stosuje się, jeżeli dziecko urodziło się po upływie trzystu dni od orzeczenia separacji. Mąż matki może wytoczyć powództwo o zaprzeczenie ojcostwa w ciągu sześciu miesięcy od dnia, w którym dowiedział się o urodzeniu dziecka przez żonę, nie później jednak niż do osiągnięcia przez dziecko pełnoletności.

Z kolei stosownie do postanowień **art. 72. § 1** oraz **art. 73 § 1w/w ustawy** jeżeli nie zachodzi domniemanie, że ojcem dziecka jest mąż jego matki, albo gdy domniemanie takie zostało obalone, ustalenie ojcostwa może nastąpić albo przez uznanie ojcostwa albo na mocy orzeczenia sądu.

Uznanie ojcostwa następuje, gdy mężczyzna, od którego dziecko pochodzi, oświadczy przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego, że jest ojcem dziecka, a matka dziecka potwierdzi jednocześnie albo w ciągu trzech miesięcy od dnia oświadczenia mężczyzny, że ojcem dziecka jest ten mężczyzna.

W związku z powyższym, fałszywą deklaracją ojcostwa jest wspólne oświadczenie w sprawie ojcostwa dziecka złożone przez obojga rodziców przed kierownikiem Urzędu Stanu Cywilnego. Powyższa sytuacja jest możliwa, gdy rodzice dziecka nie są małżeństwem albo gdy zostało obalone domniemanie, że ojcem jest mąż matki dziecka.

2.2. Łączenie rodzin w prawie krajowym

Łączenie rodzin pomiędzy dwoma obywatelami państw trzecich w UE jest uregulowane Dyrektywą 2003/38/WE. Do polskiego porządku prawnego na gruncie przepisów ustawy o cudzoziemcach wdrożony został obligatoryjny katalog członków rodziny, który określony jest w art. 4 ust. 1 Dyrektywy 2003/38/WE.

Odnosnie Dyrektywy 2004/38/WE regulującej status obywateli państw trzecich, którzy są członkami rodziny obywatela UE korzystającego z prawa do swobodnego przemieszczania należy podkreślić, że z uwagi na fakt, że polskie przepisy nie przewidują

2 | Krajowe ramy prawne oraz definicje

możliwości zawierania zarejestrowanych związków partnerskich, a tym samym Polska nie uznaje równoważności pomiędzy zarejestrowanym związkiem partnerskim a małżeństwem, zawarta w *ustawie o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobytku oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin* definicja członka rodziny obywatela UE nie obejmuje partnera, z którym obywatel UE zawarł zarejestrowany związek partnerski na podstawie ustawodawstwa danego Państwa Członkowskiego. Takie rozwiązanie nie oznacza jednak, że ww. osoba nie może uzyskać zezwolenia pobytowego w Polsce. W myśl art. 3 ust 2 ww. Dyrektywy, bez uszczerbku dla jakiegokolwiek osobistego prawa do swobodnego przemieszczania się i pobytu zainteresowanych osób, przyjmujące Państwo Członkowskie, zgodnie ze swoim ustawodawstwem krajowym, ułatwia wjazd i pobyt następujących osób:

- wszelkich innych członków rodziny, bez względu na ich przynależność państwową, którzy nie są objęci definicją określoną w art. 2 ust. 2, a w kraju, z którego przybyli, pozostają na utrzymaniu lub są członkami gospodarstwa domowego obywatela Unii, posiadającymi pierwotne prawo pobytu, lub gdzie istnieją poważne względy zdrowotne ściśle wymagające osobistej opieki obywatela Unii nad członkiem rodziny;
- partnera, z którym obywatel Unii pozostaje w stałym, należycie poświadczonym związku.

I tak odpowiednio, stosownie do postanowień **art. 53a ust. 1 pkt 2 ustawy o cudzoziemcach** zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony można udzielić cudzoziemcowi, który ze względu na więzi o charakterze rodzinnym zamierza dołączyć do obywatela polskiego lub obywatela państwa członkowskiego Unii Europejskiej, państwa członkowskiego Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym lub Konfederacji Szwajcarskiej, zamieszkującego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub z nim przebywać.

Zgodnie ze specyfikacjami do niniejszego badania uzgodnionymi w ramach Europejskiej Sieci Migracyjnej, państwa członkowskie zostały poproszone o opisanie, w jaki sposób ustawodawstwo krajowe reguluje łączenie rodzin, zachodzące w następujących czterech przypadkach:

1. łączenie rodzin poprzez małżeństwo obywatela państwa trzeciego przebywającego legalnie w UE z obywatelem państwa trzeciego, który w przeszłości nie przebywał w UE

Stosownie do postanowień **art. 53 ust. 1 pkt 7 ustawy o cudzoziemcach** małżonkowi – jako członkowi rodziny cudzoziemca, o którym mowa w art. 54, przybywające-

2 | Krajowe ramy prawne oraz definicje

mu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub przebywającemu na tym terytorium w celu połączenia z rodziną udziela się zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony jeżeli okoliczność, która jest podstawą ubiegania się o to zezwolenie, uzasadnia jego zamieszkiwanie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez okres dłuższy niż 3 miesiące.

Zgodnie z **art. 54 w/w ustawy** zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony, o którym mowa w art. 53 ust. 1 pkt 7, udziela się członkowi rodziny cudzoziemca zamieszkującego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej:

- na podstawie zezwolenia na osiedlenie się;
 - na podstawie zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego WE;
 - posiadającego status uchodźcy;
 - w związku z udzieleniem ochrony uzupełniającej;
 - co najmniej 2 lata na podstawie zezwoleń na zamieszkanie na czas oznaczony, w tym bezpośrednio przed złożeniem wniosku o udzielenie zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony dla członka rodziny – na podstawie zezwolenia wydanego na okres pobytu nie krótszy niż rok;
 - na podstawie zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony, o którym mowa w art. 53 ust. 1 pkt 17 (gdy cudzoziemiec jest naukowcem, który przybywa lub przebywa na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w celu prowadzenia badań naukowych na podstawie umowy o przyjęciu w celu realizacji projektu badawczego, zawartej z placówką naukową zatwierdzoną przez ministra właściwego do spraw nauki) i 18 (posiada dokument pobytowy, o którym mowa w art. 1 ust. 2 lit. a Rozporządzenia Rady (WE) nr 1030/2002 z dnia 13 czerwca 2002 r. ustanawiającego jednolity wzór dokumentów pobytowych dla obywateli państw trzecich z adnotacją „naukowiec”, wydany przez inne państwo członkowskie Unii Europejskiej, jeżeli umowa o przyjęciu w celu realizacji projektu badawczego, zawarta z właściwą placówką naukową tego państwa, przewiduje przeprowadzenie badań naukowych także na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej)
- jeżeli okoliczność, która jest podstawą ubiegania się o to zezwolenie, uzasadnia jego zamieszkiwanie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez okres dłuższy niż 3 miesiące.

Zgodnie z **art. 53b ust. 1 i 2** oraz **art. 60 ust. 5a pkt 1 w/w ustawy** małżonek łączący się cudzoziemcem, o którym powyżej mowa, jest obowiązany posiadać:

- ubezpieczenie zdrowotne w rozumieniu przepisów o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych lub potwierdzenie pokrycia przez ubezpieczyciela kosztów leczenia na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- stabilne i regularne źródło dochodu wystarczającego na pokrycie kosztów utrzymania siebie i członków rodziny pozostających na jego utrzymaniu;
- tytuł prawny do zajmowania lokalu mieszkalnego, w którym cudzoziemiec przebywa lub zamierza przebywać.

Warunek posiadania stabilnego i regularnego źródła dochodu o którym powyżej mowa, jest spełniony także wtedy, gdy koszty utrzymania cudzoziemca pokrywa członek rodziny obowiązany do jego utrzymania, który zamieszkuje na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Na podstawie **art. 56 ust. ust. 2 pkt 1 w/w ustawy** zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony udziela się cudzoziemcowi, o którym mowa w art. 53 ust. 1 pkt 7, na okres do dnia, do którego udzielono zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony cudzoziemcowi, do którego zamierza przybyć lub przybył w celu połączenia z rodziną, a jeżeli cudzoziemiec ten posiada zezwolenie na osiedlenie się, zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego WE lub status uchodźcy nadany w Rzeczypospolitej Polskiej – na okres 2 lat z możliwością uzyskiwania kolejnych zezwoleń na zamieszkanie na czas oznaczony.

W przypadku członka rodziny łączącego się z cudzoziemcem przebywającym na terytorium Polski na podstawie zezwolenia na osiedlenie się albo zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego WE istotne znaczenie ma przepis **art. 57 ust. 3 pkt 1 w/w ustawy**.

Zgodnie z ww. przepisem, nie można odmówić udzielenia zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony cudzoziemcowi – małżonkowi obywatela polskiego lub osoby posiadającej zezwolenie na osiedlenie się lub zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego WE na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli wyłączną podstawą odmowy byłaby którakolwiek z przyczyn, o których mowa w ust. 1 pkt 3 (okoliczności sprawy wskazują, że cel wjazdu lub pobytu cudzoziemca na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest lub będzie inny niż deklarowany) i 7-9 (stwierdzono u niego chorobę lub zakażenie, podlegające obowiązkowemu leczeniu na podstawie stosownej ustawy lub istnieje podejrzenie takiej choroby lub zakażenia, a cudzoziemiec nie wyraża zgody na to leczenie; nie wywiązuje się z zobowiązań podatkowych wobec Skarbu

2 | Krajowe ramy prawne oraz definicje

Państwa; nie zwrócił kosztów wydalenia, które zostały sfinansowane z budżetu państwa; przebywa na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej nielegalnie).

2. łączenie rodzin poprzez małżeństwo obywatela państwa trzeciego z obywatelem UE nie korzystającym z prawa do swobodnego przemieszczania się (*non-mobile EU citizen*)

Na podstawie **art. 53 ust. 1 pkt 6 w/w ustawy** zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony udziela się cudzoziemcowi, który jest małżonkiem obywatela polskiego. Legalizacja pobytu cudzoziemca będącego małżonkiem obywatela polskiego odbywa się na preferencyjnych warunkach, gdyż zwolniony jest on z obowiązku posiadania ubezpieczenia zdrowotnego, stabilnego i regularnego źródła dochodu oraz tytułu prawnego do zajmowania lokalu mieszkalnego, w którym cudzoziemiec przebywa lub zamierza przebywać, o których wspomniano w punkcie 1.

Zgodnie z **art. 56 ust. 1 w/w ustawy** zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony udziela się każdorazowo na okres niezbędny do realizacji celu pobytu cudzoziemca na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, nie dłuższy jednak niż 2 lata z możliwością uzyskiwania kolejnych zezwoleń na zamieszkanie na czas oznaczony.

Do omawianego przypadku stosuje się przedstawione w poprzednim scenariuszu przepisy **art. 57 ust. 3 pkt 1 w/w ustawy** (w przedstawionych okolicznościach nie można odmówić udzielenia zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony cudzoziemcowi – małżonkowi obywatela polskiego lub osoby posiadającej zezwolenie na osiedlenie się lub zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego WE na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej).

3. łączenie rodzin poprzez ojcostwo, w odniesieniu do ojca dziecka, które jest obywatelem państwa trzeciego przebywającym legalnie w UE

Zgodnie z polskim prawem, uzyskanie zezwolenia pobytowego w trybie łączenia rodzin w przypadku legalnie przebywających dzieci cudzoziemców z państw trzecich, jest możliwe tylko dla ojca dziecka – uchodźcy. Ojcowie dzieci należących do innych kategorii legalnie przebywających cudzoziemców z państw trzecich mogą zalegalizować swój pobyt w oparciu o inne niż łączenie rodzin przesłanki.

Na podstawie **art. 53 ust. 1 pkt 7 w/w ustawy** zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony udziela się cudzoziemcowi, który jako członek rodziny cudzoziemca posiadającego na terytorium Polski m.in. zezwolenie na osiedlenie się, zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego WE lub status uchodźcy, przybywa na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub przebywa na tym terytorium w celu połączenia z rodziną, udziela się zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony, jeżeli okoliczność, która

jest podstawą ubiegania się o to zezwolenie, uzasadnia jego zamieszkiwanie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez okres dłuższy niż 3 miesiące.

W przypadku ubiegania się przez cudzoziemca (obywatela państwa trzeciego), który jest ojcem małoletniego obywatela państwa trzeciego posiadającego tytuł pobytowy w Polsce, można udzielić zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony, jeżeli przedstawi, iż okoliczność, która jest podstawą ubiegania się o zezwolenie, uzasadnia jego zamieszkiwanie na terytorium RP przez okres dłuższy niż 3 miesiące.

Zgodnie z **art. 53 ust. 3 w/w ustawy** za członka rodziny małoletniego cudzoziemca posiadającego status uchodźcy, przebywającego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej bez opieki, uważa się także wstępnego w linii prostej (rodzica).

Zgodnie z **art. 53b ust. 1 i 2** oraz **art. 60 ust. 5a pkt 1 w/w ustawy** członek rodziny łączący się z cudzoziemcem, o którym powyżej mowa, jest obowiązany posiadać wspomniane już ubezpieczenie zdrowotne, stabilne i regularne źródło dochodu oraz tytuł prawny do zajmowania lokalu mieszkalnego, w którym cudzoziemiec przebywa lub zamierza przebywać. W myśl postanowień **art. 53b ust. 4 w/w ustawy** przepisu ust. 1 pkt 1 i 2 nie stosuje się do cudzoziemca, ubiegającego się o udzielenie zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 7, będącego członkiem rodziny cudzoziemca posiadającego status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą, gdy wniosek o udzielenie zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony został złożony przed upływem 6 miesięcy od dnia uzyskania statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej.

4. | łączenie rodzin poprzez ojcostwo, w odniesieniu do ojca dziecka, które jest obywatelem UE

Zgodnie z **art. 1 ustawy o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin**, ustawa określa zasady i warunki wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobytu oraz wyjazdu z tego terytorium:

- a) obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej;
- b) obywateli państw członkowskich Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stron umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym;
- c) obywateli Konfederacji Szwajcarskiej;
- d) członków rodzin obywateli, o których mowa w pkt a-c, którzy do nich dołączają lub z nimi przebywają

– a także tryb postępowania i organy właściwe w tych sprawach.

2 | Krajowe ramy prawne oraz definicje

Zgodnie z **art. 2 pkt 3 w/w ustawa** ma zastosowanie do:

- a) obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej,
- b) obywateli państw członkowskich Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym,
- c) obywateli Konfederacji Szwajcarskiej.

W danym tekście wszystkie ww. kategorie będą określane mianem obywateli UE. Stosownie do **art. 2 pkt 4 lit c w/w ustawy** członek rodziny oznacza cudzoziemca będącego lub niebędącego obywatelem UE, który jest bezpośrednim wstępnym (rodzicem) obywatela UE lub jego małżonka, pozostającym na utrzymaniu obywatela UE lub jego małżonka.

W związku z powyższym obywatel państwa trzeciego – ojciec obywatela UE niebędącego polskim obywatelem jest uprawniony do wjazdu i pobytu na zasadach określonych w w/w ustawie, jeżeli pozostaje on na utrzymaniu obywatela UE (co teoretycznie jest możliwe) oraz dołącza on lub przebywa na terytorium Polski wraz z tym obywatelem.

W praktyce, urzędy wojewódzkie decydują o przyznaniu prawa pobytu na czas określony ojcu dziecka – obywatela UE niebędącego obywatelem polskim, na podstawie **art. 53a ust. 1 pkt. 2 ustawy o cudzoziemcach**, umożliwiając pośrednio połączenie się rodziny. Zgodnie z **art. 53a ust. 1 pkt. 2 w/w ustawy**, cudzoziemcowi (obywatelowi państwa trzeciego), który jest ojcem małoletniego posiadającego obywatelstwo UE można udzielić zezwolenia za zamieszkanie na czas oznaczony, jeżeli przedstawi, iż ze względu na więzi o charakterze rodzinnym zamierza dołączyć do obywatela polskiego lub obywatela państwa członkowskiego UE, państwa członkowskiego EFTA – strony umowy o EOG lub Konfederacji Szwajcarskiej, zamieszkującego na terytorium RP lub z nim przebywać.

Cudzoziemiec, który przebywa lub przybywa na terytorium Polski w celu połączenia z rodziną zgodnie z **art. 53b ust. 1 pkt. 1 i 2 w/w ustawy** jest obowiązany posiadać ubezpieczenie zdrowotne oraz stabilne i regularne źródło dochodu wystarczające na pokrycie kosztów utrzymania siebie i rodziny. Natomiast ww. przepisów (ust. 1 pkt 1 i 2) nie stosuje się do cudzoziemca ubiegającego się o udzielenie zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony na podstawie **art. 53 ust. 1 pkt 7 w/w ustawy** (łączenie rodzin):

- członka rodziny cudzoziemca posiadającego status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą, gdy wniosek o udzielenie ww. zezwolenia został złożony przed upływem 6 miesięcy od dnia uzyskania statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej;

- małoletniego dziecka cudzoziemca, który pozostaje w związku małżeńskim z obywatelem polskim i posiada zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony udzielone na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 6 lub zezwolenie na osiedlenie się udzielone w związku z pozostawaniem w związku małżeńskim z obywatelem polskim.

Zgodnie z **art. 97 ust. 1 pkt 1a ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP**, cudzoziemcowi udziela się zgody na pobyt tolerowany na terytorium RP, jeżeli jego wydalenie naruszałoby prawo do życia rodzinnego w rozumieniu Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności z 1950 roku, lub naruszałoby prawa dziecka określone w Konwencji o prawach dziecka z 1989 roku w stopniu istotnie zagrażającym jego rozwojowi psychofizycznemu. Art. 9 ust. 1 Konwencji o prawach dziecka stanowi, że państwa – Strony zapewnią aby dziecko nie zostało oddzielone od swoich rodziców wbrew ich woli.

Natomiast zgodnie z **art. 89 ust. 1 pkt 1 ustawy o cudzoziemcach**, decyzji o wydaleniu nie wydaje się, a wydanej nie wykonuje, jeżeli zachodzą przesłanki do udzielenia zgody na pobyt tolerowany na podstawie art. 97.

2.3. Uregulowanie kwestii zapobiegania nadużywaniu zezwoleń pobytowych w celu połączenia z rodziną w ustawodawstwie krajowym (przepisy, luki, rozważane zmiany)

W celu zapobiegania nadużywaniu zezwoleń pobytowych badane jest czy małżeństwo nie zostało zawarte w celu zalegalizowania pobytu. W przypadku stwierdzenia, iż małżeństwo zostało zawarte dla pozorów odmawia się udzielenia zezwolenia na pobyt (inne konsekwencje zostały opisane w punkcie 3.7).

1.

Małżeństwo obywatela państwa trzeciego przebywającego legalnie w państwie członkowskim UE (*residing lawfully in a Member State*) z obywatelem państwa trzeciego przybywającym spoza UE (*entering from outside the EU*)

Na podstawie **art. 55 ust. 1 ustawy o cudzoziemcach** organ prowadzący postępowanie o udzielenie zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony cudzoziemcowi będącemu małżonkiem obywatela polskiego lub małżonkiem cudzoziemca zamieszkującego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, o którym mowa w art. 54 w/w ustawy (zobacz punkt 2.2.1), ustala, czy związek małżeński nie został zawarty w celu obejścia przez cudzoziemca przepisów o udzielaniu zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli okoliczności sprawy wskazują, że:

2 | Krajowe ramy prawne oraz definicje

- a) jedno z małżonków przyjęło korzyść majątkową w zamian za wyrażenie zgody na zawarcie małżeństwa, o ile nie wynika to ze zwyczaju ugruntowanego w danym państwie lub grupie społecznej;
- b) małżonkowie nie wypełniają prawnych obowiązków wynikających z zawarcia małżeństwa;
- c) małżonkowie nie zamieszkują wspólnie;
- d) małżonkowie nie spotkali się nigdy przed zawarciem małżeństwa;
- e) małżonkowie nie mówią językiem zrozumiałym dla obojga;
- f) małżonkowie nie są zgodni co do dotyczących ich danych osobowych i innych istotnych okoliczności, które ich dotyczą;
- g) jedno z małżonków lub oboje małżonkowie w przeszłości zawierali już małżeństwa dla pozorów.

Ponadto, powyższe okoliczności sprawdzane są także w przypadku postępowania w sprawie wydalenia cudzoziemca będącego małżonkiem obywatela polskiego albo małżonkiem cudzoziemca posiadającego zezwolenie na osiedlenie się lub zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego WE, którego dalszy pobyt nie stanowi zagrożenia dla obronności lub bezpieczeństwa państwa lub bezpieczeństwa i porządku publicznego (zgodnie z art. 89 ust. 3 w/w ustawy).

2. Małżeństwo przemieszczającego się obywatela UE (*mobile EU national*), korzystającego z prawa do swobodnego przemieszczania się z obywatelem państwa trzeciego (*reunifying with a third-country national*)

Na podstawie **art. 25 ustawy o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin** jeżeli w postępowaniu o wydanie karty pobytu członka rodziny obywatela UE okoliczności sprawy wskazują, że:

- a) jedno z małżonków przyjęło korzyść majątkową w zamian za wyrażenie zgody na zawarcie małżeństwa, o ile nie wynika to ze zwyczaju ugruntowanego w danym państwie lub grupie społecznej,
- b) małżonkowie nie wypełniają prawnych obowiązków wynikających z zawarcia małżeństwa,
- c) małżonkowie nie zamieszkują wspólnie,
- d) małżonkowie nie spotkali się nigdy przed zawarciem małżeństwa,

- e) małżonkowie nie mówią językiem zrozumiałym dla obojga,
 - f) małżonkowie nie są zgodni co do dotyczących ich danych osobowych i innych istotnych okoliczności, które ich dotyczą,
 - g) jedno z małżonków lub oboje małżonkowie w przeszłości zawierali już małżeństwa dla pozorów
- organ prowadzący postępowanie ustala, czy związek małżeński z obywatelem UE nie został zawarty dla pozorów.

3.

Małżeństwo obywatela UE nie korzystającego z prawa do swobodnego przemieszczania się (*non-mobile EU citizen*) z obywatelem państwa trzeciego, gdzie na podstawie orzecznictwa ETS z obywatelstwa UE wywodzi się prawo pobytu obywatela państwa trzeciego w Państwie Członkowskim (*the EU citizenship gives rise to the right to reside for the third-country national family member on the basis of jurisprudence*)

W tym przypadku zastosowanie mają ogólne reguły dotyczące małżeństw cudzoziemców z obywatelami polskimi.

4.

Małżeństwo obywatela UE niekorzystającego z prawa do swobodnego przemieszczania się (*non-mobile EU citizen*), który np. zamieszkuje w państwie swojego urodzenia z obywatelem państwa trzeciego

Do postępowania administracyjnego w sprawie:

- a) udzielenia cudzoziemcowi – małżonkowi obywatela polskiego zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony (art. 55 ust. 1 ustawy o cudzoziemcach)
 - b) udzielenia cudzoziemcowi-małżonkowi obywatela polskiego zezwolenia na osiedlenie się (art.64 ust. 3 w/w ustawy)
 - c) wydalenia cudzoziemca będącego małżonkiem obywatela polskiego, którego dalszy pobyt nie stanowi zagrożenia dla obronności lub bezpieczeństwa państwa lub bezpieczeństwa i porządku publicznego (art. 89 ust. 3 w/w ustawy)
- stosuje się przywołany powyżej przepis art. 55 ustawy o cudzoziemcach (patrz punkt 2.3.1).

Jeżeli chodzi o związki małżeńskie pomiędzy obywatelami polskimi przebywającymi na terytorium RP a obywatelami tzw. państw trzecich ustawodawstwo krajowe dosyć dobrze reguluje sprawę nadużywania instytucji małżeństwa w celu uzyskania tytułów pobytowych (na zamieszkanie w Polsce na czas oznaczony lub osiedlenie

się). Zgromadzenie materiału dowodowego wskazującego na okoliczności zawarcia fikcyjnego małżeństwa skutkuje odmową udzielenia wnioskowanego zezwolenia lub jego cofnięciem (w przypadku, gdy dowody wyszły na jaw po udzieleniu zezwolenia), natomiast zapisy pomocnicze sugerują, jakie okoliczności mogą wskazywać na zawarcie fikcyjnego małżeństwa. Jednakże w brzmieniu obecnym przepisy ustawy mówią o związku małżeńskim „zawartym” w celu obejścia przepisów – a tym samym pozwalają na wykorzystywanie przez cudzoziemców sytuacji, w której w przeszłości zawarli oni związek z obywatelem polskim w dobrej wierze, jednakże po latach przestał on funkcjonować i małżonkowie de facto żyją w separacji. W takich sytuacjach cudzoziemcy często w dalszym ciągu powołują się na małżeństwo jako powód ich chęci do dalszego legalizowania pobytu w kraju i ukrywają fakt separacji. Z tego względu w ustawie zamiast termin „małżeństwo zawarto w celu obejścia przepisów” powinien się znaleźć termin „małżeństwo istnieje w celu obejścia przepisów”. Rozwiązanie powyższego problemu ma przynieść nowa ustawa o cudzoziemcach.

Osobną jest kwestia małżeństw zawieranych przez obywateli innych krajów członkowskich UE rezydujących w Polsce z cudzoziemcami będącymi obywatelami tzw. państw trzecich. Udzielanie zezwoleń w oparciu o takie związki małżeńskie reguluje wspomniana *ustawa z dnia 14 lipca 2006 r. o wjeździe na terytorium RP, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich i członków ich rodzin*. Zawiera podobne instrumenty prawne do tych wymienionych wyżej oraz także w tym przypadku zauważalny jest problem podobny do tego, który pojawia się podczas stosowania ustawy o cudzoziemcach, tzn. stosowany jest termin „małżeństwo zawarte dla pozoru”, podczas gdy bardziej zasadnym byłby termin „małżeństwo istniejące dla pozoru”.

Przytoczone powyżej przepisy prawa mają na celu zapobieżenie nadużyciom w uzyskiwaniu zezwoleń pobytowych – nie ma jednakże rozwiązań systemowych, które na mocy prawomocnej decyzji potwierdzającej zawarcie małżeństwa w celu obejścia przepisów pozwalałyby zapobiegać nadużyciom w innych sferach życia publicznego, np. podczas uzyskiwania świadczeń pomocy społecznej, wspólnych rozliczeń majątkowych, podatkowych etc.

Ponadto, luki zauważalne są w ograniczonych możliwościach weryfikacji kwestii dotyczących np. poznania małżonków oraz innych kwestii dotyczących życia prywatnego małżonków w toku prowadzonego postępowania administracyjnego. Straż Graniczna, Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców oraz wojewodowie są jedynymi organami uprawnionymi do przeprowadzania oględzin i wywiadów środowiskowych w deklarowanych przez małżonków miejscach pobytu.

Należy także rozważyć zmianę przepisów w kwestii dotyczącej udzielania zezwoleń na zamieszkanie na czas oznaczony obywatelom państw trzecich nie posiadającychch

tytułu pobytowego na terytorium RP. Zawarcie związku małżeńskiego jest najprostszym sposobem do zalegalizowania w Polsce pobytu dla osób przebywających nielegalnie, a w dalszej perspektywie uzyskania stałego pobytu i obywatelstwa polskiego. W świetle aktualnie obowiązujących przepisów, zgodnie z **art. 57 ust. 3 pkt 1 ustawy o cudzoziemcach** nie można odmówić udzielenia zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony cudzoziemcowi, małżonkowi obywatela polskiego lub osoby posiadającej zezwolenie na osiedlenie lub zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego UE na terytorium RP, jeżeli wyłączną podstawą odmowy byłby którakolwiek z przyczyn, o których mowa w ust. 1 pkt 3 i 7-9 (pkt 9 – przebywa na terytorium RP nielegalnie).

2.4. Wpływ orzecznictwa europejskiego dotyczącego łączenia rodzin

W kwestii łączenia rodzin z obywatelem UE niekorzystającym ze swobody przemieszczania się i pobytu na terytorium innych Państw Członkowskich należy wskazać na istniejące krajowe przepisy migracyjne, które dotyczą przede wszystkim cudzoziemców przebywającym nielegalnie na terytorium Polski.

Jak już wspomniano, zgodnie z **art. 97 ust. 1 pkt 1a ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej** (Dz. U. z 2009 r., Nr 189, poz. 1472 z późn. zm.) cudzoziemcowi udziela się zgody na pobyt tolerowany na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli jego wydalenie naruszałoby prawo do życia rodzinnego w rozumieniu Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności z 1950 r., lub naruszałoby prawa dziecka określone w Konwencji o prawach dziecka z 1989 r. w stopniu istotnie zagrażającym jego rozwojowi psychofizycznemu.

Nielegalny pobyt cudzoziemca-małżonka obywatela polskiego nie stanowi przesłanki uzasadniającej odmowę udzielenia zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony. Ponadto przy udzielaniu w/w zezwolenia odstąpiono od wymogu posiadania przez tego małżonka stabilnego i regularnego źródła dochodu wystarczającego na pokrycie kosztów utrzymania siebie i członków rodziny pozostających na jego utrzymaniu, ubezpieczenia zdrowotnego oraz tytuł prawnego do lokalu, w którym przebywa lub zamierza przebywać.

Wpływ orzecznictwa europejskiego dotyczącego łączenia rodzin można zaobserwować w decyzjach dotyczących zalegalizowania pobytu wydawanych w II instancji lub w wyrokach sądów.

3 | Sytuacja w Polsce

3.1. Fikcyjne małżeństwa oraz fałszywe deklaracje ojcostwa jako formy nadużywania zezwoleń na pobyt wydawanych w celu połączenia z rodziną – specyfika problemu oraz jego kontekst

Fikcyjne małżeństwa

Z uwagi na liberalny charakter przepisów dotyczących udzielania zezwoleń pobytowych małżonkom obywateli polskich, w ramach tego „scenariusza łączenia rodzin” występuje najwięcej nadużyć. Od kilku lat ujawnianych jest coraz więcej małżeństw dla pozorów, zawieranych przez cudzoziemców z obywatelami RP.

Zawarcie tzw. „fikcyjnego małżeństwa” z obywatelem UE jest jedną z coraz częściej wykorzystywanych metod w celu uzyskania zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony/osiedlenie się na terytorium UE/Schengen oraz oryginalnych dokumentów uprawniających do swobodnego poruszania się po krajach UE/Schengen. Skala tego zjawiska wzrasta.

W proceder zaangażowane są zorganizowane grupy osób aranżujące takie związki i zapewniające stosowne dokumenty, okazywane następnie przed kierownikami urzędów stanu cywilnego. W rezultacie postępowań prowadzonych przez Policję i Straż Graniczną ujawniano przypadki bardzo profesjonalnie podrobionych dokumentów.

Prowadzenie postępowań jest pracochłonne i wymaga podejmowania wielu czynności, takich jak: wnikliwe przesłuchania stron i świadków, zbieranie poszerzonego materiału dowodowego, występowanie do innych organów o dodatkowe informacje i opinie, zlecenia przeprowadzenia wywiadów środowiskowych (nierazko kilku), kompletowanie akt historycznych dotyczących cudzoziemca (np. akta uchodźcze, wyciągi z akt sądowych, policyjnych i prokuratorskich, akta wydalenicowe, dokumenty Straży Granicznej), wyjazdy pracowników urzędu w teren (dowody z oględzin, przesłuchania świadków itp.).

Innym problemem dotyczącym postępowań administracyjnych w sprawach łączenia rodzin jest celowe zatajanie danych osobowych cudzoziemców – małżonków, połączone ze zmianą danych osobowych (dotyczy to zwłaszcza obywateli Ukrainy, Armenii, Wietnamu). Ma to często związek z chęcią uniknięcia konsekwencji wynikłych z przeszłych zdarzeń (gdy osoba jest poszukiwana, pozostaje w rejestrze osób niepożądanych, pozostawała w przeszłości w tym rejestrze, a jednocześnie posługując się innymi danymi osobowymi przekraczała wbrew przepisom granicę państwową).

Jak podkreślają pracownicy urzędów wojewódzkich, brak jest ustawowo przewidzianej możliwości uznania małżeństwa fikcyjnego za nieważne od początku.

Fikcyjność małżeństw nie stanowi dużego odsetka odmów udzielenia zezwoleń pobytowych, zwłaszcza w przypadku, gdy chodzi o faktyczne zawarcie związku małżeńskiego w celu obejścia przepisów. Aczkolwiek, zdarzają się przypadki, gdy cudzoziemcy zagrożeni deportacją z kraju zawierają małżeństwa z obywatelami polskimi.

Pomimo, iż nie można przesądzić, że większość małżeństw zawartych z obywatelami danego kraju trzeciego jest fikcyjna, zauważalne są pewne trendy i niepokojące zjawiska. Na przykład w latach 2009-2010 można było zaobserwować wzrost liczby małżeństw polsko-nigeryjskich.

Charakterystyczne dla fikcyjnych małżeństw zawieranych z obywatelami Polski jest geograficzne zróżnicowanie państw pochodzenia „żon” (są to głównie obywatelki wschodnich państw ościennych) oraz „mężów” (obywatele krajów Afryki Północnej).

Wśród małżeństw między Polkami a obywatelami krajów Maghrebu stwierdza się najwięcej związków traktowanych instrumentalnie przez cudzoziemców, podczas gdy obywatelki polskie zawarły je w dobrej wierze. W takich przypadkach cudzoziemcy dążą do szybkiego powiększenia rodziny, gdyż nawet po rozwodzie z obywatelką Polski mogą uzyskać zezwolenie na pobyt w związku z opieką nad małoletnim dzieckiem posiadającym polskie obywatelstwo.

Najczęściej można udowodnić cudzoziemcowi fałszywe małżeństwo, jeżeli jego współmałżonek – obywatel Polski – przyzna się przed organem prowadzącym postępowanie w sprawie udzielenia zezwolenia na pobyt, że zawarł związek małżeński z cudzoziemcem w zamian za uzyskanie korzyści majątkowych.

Zwykle cudzoziemcy legalizujący swój pobyt ze względu na małżeństwo z obywatelem polskim po 3 latach małżeństwa i 2 latach pobytu na podstawie zezwoleń na zamieszkanie na czas oznaczony uzyskują zezwolenie na osiedlenie się. Częstą praktyką jest, że po uzyskaniu pobytu stałego lub obywatelstwa polskiego cudzoziemcy występują o rozwód z obywatelem polskim. Po uzyskaniu rozwodu, często zawierają związek małżeński z obywatelem państwa swojego pochodzenia przebywającym nielegalnie na terytorium RP lub poza nim. Następnie występują o udzielenie zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony ze względu na łączenie rodzin. Powyższy mechanizm ma ułatwić legalizację pobytu obywatelom państw trzecich na terytorium UE.

Zjawisko fikcyjnych małżeństw prezentowane jest w mediach sporadycznie. Brak jest jednolitej kampanii zwracającej uwagę na powyższy problem oraz jego skutki (m.in. ucieczkę cudzoziemców do innych krajów UE, problemy z uzyskaniem rozwo-

du oraz ryzyko przejęcia dóbr osobistych takich jak np. mieszkanie, samochód, firma, pieniądze zgromadzone na koncie) przez cudzoziemca.

Falszywe deklaracje ojcostwa

Falszywe deklaracje ojcostwa są rzadszym zjawiskiem niż fikcyjne małżeństwa i ich wykrywalność jest niestety znikoma. Wykrywane przypadki nadużyć polegających na fałszywej deklaracji ojcostwa najczęściej występują również w ramach 4 scenariusza (obywatele polscy nakłaniani i motywowani finansowo składają fałszywe oświadczenia uznając za swoje dzieci cudzoziemskie, których nie są rodzicami).

W przypadku uznania na podstawie **art. 62** lub **art. 73 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego**, że w świetle polskiego prawa ojcem dziecka cudzoziemki jest polski obywatel, to w powyższej sytuacji:

- dziecko cudzoziemki może [bezpodstawnie] nabyć polskie obywatelstwo w okresie czasu do 1 roku od dnia urodzenia;
- w przypadku, gdy małoletnie dziecko cudzoziemki nie nabędzie polskiego obywatelstwa, to na podstawie art. 64 ust. 1 pkt 4 ustawy o cudzoziemcach dziecko to może uzyskać zezwolenie na osiedlenie się;
- matka dziecka uzyska możliwość zalegalizowania pobytu na terytorium Polski na podstawie zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony bądź na podstawie zgody na pobyt tolerowany udzielonej na skutek niemożności wydania bądź wykonania decyzji o wydaleniu z terytorium Polski z uwagi na naruszenie art. 8 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności w Konwencji o prawach dziecka.

Nawiązując do kwestii nabycia przez dziecko cudzoziemca obywatelstwa polskiego należy wskazać, że zgodnie z **art. 6 ust. 1 ustawy o obywatelstwie polskim** dziecko rodziców, z których jedno jest obywatelem polskim, drugie zaś obywatelem innego państwa, nabywa przez urodzenie obywatelstwo polskie. Jednakże rodzice w oświadczeniu złożonym zgodnie przed właściwym organem w ciągu trzech miesięcy od dnia urodzenia się dziecka mogą wybrać dla niego obywatelstwo państwa obcego, którego obywatelem jest jedno z rodziców, jeżeli według prawa tego państwa dziecko nabywa jego obywatelstwo.

Na podstawie **art. 7 ust. 1 w/w ustawy** zmiany w ustaleniu osoby albo obywatelstwa jednego lub obojga rodziców podlegają uwzględnieniu przy określeniu obywatelstwa dziecka, jeżeli nastąpiły przed upływem roku od dnia urodzenia się dziecka. Trzymiesięczny termin określony w **art. 6 ust. 1 i 2 w/w ustawy** liczy się od dnia, w którym zmiana została ustalona.

3 | Sytuacja w Polsce

Zmiany w ustaleniu osoby ojca, wynikające z orzeczenia sądu wydanego na skutek powództwa o zaprzeczenie ojcostwa lub o unieważnienie uznania, podlegają uwzględnieniu przy określeniu obywatelstwa dziecka, chyba że osiągnęło ono już pełnoletniość. Jeżeli dziecko ukończyło szesnaście lat, zmiana obywatelstwa może nastąpić jedynie za jego zgodą.

Jeżeli dziecko zostało oficjalnie uznane i dane obywatela Polski figurują w jego akcie urodzenia, to nie jest możliwe ustalenie, czy deklaracja ojcostwa była fałszywa, czy nie, wyłączając przypadki, gdy obywatel Polski przyzna się, iż złożył taką fałszywą deklarację.

Cudzoziemcy posiadający status rezydenta długoterminowego WE lub zezwolenie na osiedlenie się mogą fałszywie uznać swoje ojcostwo przed kierownikiem USC w celu ułatwienia legalizacji pobytu dzieci z kraju swojego pochodzenia na terytorium RP. Z kolei cudzoziemcy nieposiadający tytułu pobytowego w Polsce mogą uznać swoje ojcostwo względem dzieci obywateli UE w celu legalizacji swojego pobytu (np. uzyskania zezwolenia na pobyt tolerowany).

Nawet, jeśli w trakcie postępowania administracyjnego (np. w wyniku analizy akt historycznych dotyczących cudzoziemców pochodzących z różnych okresów) uda się skutecznie podważyć zeznania małżonków, o tym iż ojcem dziecka jest cudzoziemiec i skieruje się do prokuratury sprawę z prośbą o wszczęcie czynności skutkujących złożeniem w sądzie pozwu o zaprzeczenie ojcostwa, prokuratorzy odstępują od tego typu czynności. Z jednej strony zachodzą bowiem obiektywne przeszkody np. gdy mężczyzna podający się za ojca przebywa poza granicami Polski a jego miejsce pobytu nie jest znane (wówczas brak jest możliwości przesłuchania go, odebrania od niego oświadczenia co do ojcostwa dziecka, pobrania materiału genetycznego do ewentualnych badań DNA i wydania opinii w zakresie jego ojcostwa), żona odmawia wskazania biologicznego ojca a nie ma przepisów, które dawałyby prokuratorowi prawo do stosowania jakichkolwiek środków przymusu w wypadku nieudzielania informacji w tym przedmiocie. Ponadto, prokurator, składając pozew o zaprzeczenie ojcostwa, działa przede wszystkim dla dobra dziecka. Jeśli małoletni ma uprawnienia alimentacyjne oraz prawo do dziedziczenia po mężczyźnie deklarującym, że jest jego ojcem, a nie mógłby nabyć tych uprawnień względem biologicznego ojca, który nie jest znany, to w przypadku zaprzeczenia ojcostwa sytuacja prawna dziecka pogorszyłaby się znacząco.

3.2. Inne formy nadużyć wykrywane w Polsce

Pracownicy urzędów wojewódzkich wskazali następujące nadużycia:

- korzystanie przez cudzoziemców z fałszywych zaświadczeń lekarskich stwierdzających [nieistniejącą] ciążę w celu uzyskania zezwolenia pobytowego przez „ojca” dziecka;
- zatajanie tożsamości oraz podawanie fałszywych danych osobowych;
- nadużywanie przepisów w celu stopniowego legalizowania pobytu poszczególnym członkom rodziny (przykład jednego z województw: zgoda na pobyt tolerowany dla cudzoziemki, ze względu na niemożność jej wydalenia z kraju wobec braku dokumentów potwierdzających tożsamość; następnie po kilku latach wniosek dotyczący udzielenia zgody na pobyt tolerowany dla jej dziecka – zgoda udzielona ze względu na zapisy konwencji o prawach dziecka; po udzieleniu zgody na pobyt tolerowany dziecku wniosek o legalizację pobytu składa ojciec dziecka, z którym matka rzekomo nie miała wcześniej kontaktu, a z którym w międzyczasie zawarła związek małżeński – ojciec ubiega się o zgodę na pobyt tolerowany w oparciu o zapisy konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności – niemożność rozdzielenia rodziny).

3.3. Zapobieganie fikcyjnym małżeństwom oraz fałszywym deklaracjom ojcostwa

Przepisy regulujące kwestię zapobiegania nadużywaniu procedury legalizacji pobytu cudzoziemców ze względu na łączenie rodziny przedstawiono w punkcie 2.3

Praktyka działań urzędów wojewódzkich wskazuje, iż poziom zapobiegania nadużyciom w postaci zawierania fikcyjnych małżeństw jest bardzo niski. Ujawniane przypadki zawierania małżeństw dla pozorów skutkują prawie wyłącznie odmową udzielenia prawa pobytu. W nielicznych przypadkach osoby zaangażowane w ten proceder odpowiadają karnie, na przykład za składanie fałszywych zeznań, w ramach prowadzonych postępowań. Wyroki w powyższych sprawach są jednak niskie, nie powodują zaprzestania działalności i nie spełniają roli odstraszającej. Kary finansowe są wkalulowane w działalność zorganizowanych grup przestępczych organizujących ten proceder. Brak jest penalizacji „fikcyjnych małżeństw” na gruncie prawa karnego.

Odnośnie fałszywych deklaracji ojcostwa, zgodnie z **art. 86 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego** powództwo o ustalenie lub zaprzeczenie ojcostwa oraz o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa może m.in. wytoczyć prokurator, jeżeli wymaga tego dobro dziecko lub ochrona interesu społecznego. W związku z powyższym w przypadku wykrycia fałszywej deklaracji ojcostwa w celu zalegalizowania pobytu cudzoziemca właściwy organ może zwrócić się do prokuratora z wnioskiem o wszczęcie postępowania na podstawie przywołanego wyżej przepisu. W punkcie 3.1 przedstawiono trudności, które w praktyce często zupełnie uniemożliwiają prokuratorowi skuteczne działanie.

Na podstawie **art. 73. § 3 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego** kierownik urzędu stanu cywilnego odmawia przyjęcia oświadczeń koniecznych do uznania ojcostwa, jeżeli uznanie jest niedopuszczalne albo ma wątpliwość co do pochodzenia dziecka.

W przypadku ubiegania się przez przedstawiciela ustawowego o poświadczenie obywatelstwa polskiego dziecka, które zostało uznane przez obywatela polskiego, wojewoda nie ma instrumentów, które pozwoliłyby na badanie fałszywych deklaracji ojcostwa.

3.4. Przesłanki wszczynania dochodzenia przez organy państwowe oraz sposoby wykrywania przypadków fikcyjnych małżeństw oraz fałszywych deklaracji ojcostwa

Fikcyjne małżeństwa

Fikcyjność związku małżeńskiego może być ujawniona podczas postępowania dowodowego (na podstawie zeznań małżonków, świadków oraz na podstawie informacji uzyskanych w trakcie wywiadu środowiskowego) przeprowadzanego w sprawach dotyczących legalizacji pobytu cudzoziemców – małżonków obywateli polskich oraz obywateli państw trzecich legalnie zamieszkujących na terytorium Polski, w sprawach dotyczących wydalenia obywatela państwa trzeciego będącego małżonkiem obywatela polskiego lub małżonkiem cudzoziemca posiadającego zezwolenie na osiedlenie się lub zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego WE oraz w sprawie wydania karty pobytu lub kart stałego pobytu członka rodziny obywatela UE.

Najczęściej fikcyjne małżeństwa wykrywane są w sprawach o udzielenie obywatelowi państwa trzeciego zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony w związku z oko-

licznością zawarcia związku małżeńskiego z obywatelem polskim lub cudzoziemcem legalnie zamieszkującym na terytorium Polski.

Wykrywanie nadużyć bywa rezultatem współpracy z osobami w nich uczestniczącymi, jednakże są to rzadkie przypadki, ponieważ w/w osoby najczęściej boją się konsekwencji prawnych wynikających z przyznania się do zawarcia fikcyjnego związku małżeńskiego. Sami zainteresowani zgłaszają się do organów państwowych wówczas, gdy pojawiają się utrudniające im życie problemy związane z fikcyjnymi małżonkami lub fałszywymi rodzicami ich dzieci.

Najczęściej, w oparciu o **art. 11 c ustawy z dnia 13 czerwca 2003 roku o cudzoziemcach** wojewoda zleca funkcjonariuszom Straży Granicznej przeprowadzenie wywiadów środowiskowych, ustalenia miejsca pobytu małżonka (lub innego członka rodziny cudzoziemca, a także osoby, z którą cudzoziemca łączą więzi o charakterze rodzinnym) oraz jeżeli w wyniku czynności przeprowadzonych, o których była mowa wcześniej nie potwierdzono informacji podanych przez cudzoziemca lub zgromadzone informacje okazały się sprzeczne albo nasuwają wątpliwości odnośnie ich prawdziwości funkcjonariusze Straży Granicznej mogą dokonać sprawdzenia lokalu we wskazanym przez cudzoziemca miejsca jego pobytu.

W praktyce, spośród wniosków złożonych do wojewody o udzielenie zezwolenia na pobyt na terytorium RP, oficer łącznikowy SG przy urzędzie wojewódzkim, w porozumieniu z pracownikiem urzędu prowadzącym postępowanie, typuje do przeprowadzenia wywiadu środowiskowego cudzoziemców, wobec których zachodzi konieczność podjęcia dodatkowych czynności zmierzających do weryfikacji złożonych przez nich oświadczeń w prowadzonym postępowaniu. Następnie funkcjonariusze SG przeprowadzają wywiady środowiskowe w miejscu deklarowanego pobytu cudzoziemca, wśród osób z nim zamieszkujących, osób zamieszkujących w najbliższym otoczeniu (sąsiedzi) lub pracujących w pobliżu miejsca zamieszkania (sklepikarze, listonosze itp.), gromadząc na temat cudzoziemca informacje w zależności od deklarowanego celu pobytu. Jeżeli na podstawie zgromadzonych informacji zachodzi uzasadnione podejrzenie, iż cudzoziemiec zawarł fikcyjny związek małżeński z obywatelem RP, wówczas wojewoda, po otrzymaniu sprawozdań z przeprowadzonych czynności w ramach wywiadu środowiskowego, przeprowadza czynności mające na celu zweryfikować oświadczenia cudzoziemca pod kątem ustaleń dokonanych przez funkcjonariuszy SG w ramach wywiadu środowiskowego. Jeżeli w ramach prowadzonego postępowania wojewoda potwierdzi informacje zgromadzone przez funkcjonariuszy SG, wówczas wydaje decyzję o odmowie udzielenia zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony, która po uprawomocnieniu (w przypadku gdy cudzoziemiec nie opuści terytorium RP) uprawnia SG do podjęcia działań zmierzających do wydania decyzji o zobowiąza-

niu do opuszczenia terytorium RP lub wnioskowania do wojewody o wydalenie ww. z terytorium RP.

Źródłami informacji o możliwości zaistnienia fikcyjności małżeństwa są także ustalenia własne pracowników urzędów wojewódzkich, w tym zebrane dokumenty, dowody z przesłuchań świadków i stron, protokoły oględzin lokalów; akta historyczne dotyczące pobytu cudzoziemców w Polsce; bazy policyjne i dane pochodzące od innych organów; akta urzędów stanu cywilnego, dokumenty sądowe i inne.

Falszywe deklaracje ojcostwa

Przypadki fałszywego ojcostwa ujawniane są podczas postępowania dowodowego przeprowadzanego w sprawie (na podstawie aktu stanu cywilnego, na podstawie złożonych zeznań, innych okoliczności faktycznych sprawy):

- udzielenia obywatelowi państwa trzeciego zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony;
- wydalenia obywatela państwa trzeciego w trakcie badania czy wydalenie to nie naruszy art. 8 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, lub naruszałoby prawa dziecka określone w Konwencji o prawach dziecka;
- wydania karty pobytu członka rodziny obywatela UE.

Falszywe deklaracje ojcostwa najczęściej ujawniane są w sprawach o udzielenie obywatelowi państwa trzeciego zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony oraz o wydalenie obywatela państwa trzeciego.

Jednym z głównych środków jest ustalenie autentyczności załączonych do akt sprawy dokumentów (np. akty urodzenia) w drodze konsultacji z właściwym organem (np. za pośrednictwem polskich placówek dyplomatycznych). W przypadku uznania ojcostwa dokonanego w polskim USC organ występuje do kierownika o akta zbiorowe do aktu urodzenia oraz przesłuchuje rodziców dziecka (akta zbiorowe rejestracji stanu cywilnego stanowią dokumenty i oświadczenia złożone w czasie lub po sporządzeniu aktów urodzenia, małżeństwa oraz zgonu, a także dokumenty przekazane urzędom stanu cywilnego przez sądy i inne organy państwowe).

3.5. Wymagane dowody potwierdzające fałszywość małżeństwa /deklaracji ojcostwa

Fikcyjne małżeństwa

Zgodnie z ogólną zasadą wyrażoną w **art. 7 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego** (Dz. U. z 2000 r., Nr 98, poz. 1071 z późn. zm.) w toku postępowania organy administracji publicznej stoją na straży praworządności, z urzędu lub na wniosek stron podejmują wszelkie czynności niezbędne do dokładnego wyjaśnienia stanu faktycznego oraz do załatwienia sprawy, mając na względzie interes społeczny i słuszny interes obywateli. W związku z powyższym ciężar dowodu głównie spoczywa na organie administracji publicznej prowadzącym postępowanie w sprawie z zakresu legalizacji bądź prawa pobytu cudzoziemców na terytorium Polski. Ponadto zgodnie z **art. 107 § 3 w/w ustawy** w uzasadnieniu swej decyzji organ powinien wskazać m.in. fakty, które organ uznał za udowodnione, dowody, na których się oparł, oraz przyczyn, z powodu których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej.

Zgodnie z **art. 75 § 1. Kodeksu postępowania administracyjnego** jako dowód należy dopuścić wszystko, co może przyczynić się do wyjaśnienia sprawy, a nie jest sprzeczne z prawem.

W szczególności dowodem mogą być zeznania strony (cudzoziemca), zeznania świadków (w tym małżonka), dokumenty oraz opinie biegłych.

Dodatkowo w przypadku 1 i 4 scenariusza łączenia rodzin zgodnie z **art. 11c ustawy o cudzoziemcach** środkiem dowodowym jest również sprawozdanie z przeprowadzonego przez funkcjonariuszy Straży Granicznej wywiadu środowiskowego lub z czynności polegającej na ustalaniu miejsca pobytu małżonka lub innego członka rodziny cudzoziemca, a także osoby, z którą cudzoziemca łączą więzi o charakterze rodzinnym. W przypadku łączenia rodzin w ramach powyższych scenariuszy zgodnie z **art. 55 ust. 2 ustawy o cudzoziemcach** przy wykonaniu czynności mających na celu ustalenie okoliczności, o których mowa w ust. 1 (obligujących do zbadania czy związek małżeński nie został zawarty dla pozor), nie stosuje się **art. 79 Kodeksu postępowania administracyjnego** – a więc nie zawiadamia się strony o miejscu i terminie przeprowadzenia dowodu oraz strona zostaje pozbawiona prawa do brania udziału w przeprowadzeniu dowodu.

Na gruncie prawa karnego obowiązuje zasada domniemania niewinności, tym samym ciężar dowodu w sprawie karnej spoczywa na organie prowadzącym postępo-

wanie (art. 5 kpk). Dowody gromadzone są zgodnie z przepisami Działu V kpk i oceniane zgodnie z zasadą swobodnej oceny dowodów.

Falszywe deklaracje ojcostwa

Dokumentem potwierdzającym więzi rodzinne jest akt urodzenia dziecka. Zgodnie z **art. 4 ustawy z dnia 29 września 1986 r. Prawo o aktach stanu cywilnego** (Dz. U. z 2011 r., Nr 212, poz. 1264 z późn. zm.) akty stanu cywilnego stanowią wyłączny dowód zdarzeń w nich stwierdzonych; ich niezgodność z prawdą może być udowodniona jedynie w postępowaniu sądowym.

Legitymację procesową do udowodnienia, że powyższy dokument zawiera fałszywe informacje dotyczące ojcostwa dziecka, zgodnie z postanowieniami Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, posiadają wyłącznie dziecko, jego matka, małżonek matki bądź mężczyzna, który uznał ojcostwo oraz prokurator.

Na fałszywą deklarację ojcostwa mogą wskazywać zeznania lub przeprowadzony wywiad środowiskowy. Organ prowadzący postępowanie w sprawie legalizacji pobytu może na podstawie zgromadzonego materiału dowodowego (np. wyjaśnień stron, zeznań świadków, listy przekroczeń granicy) ustalić, czy zachodzą przesłanki do uznania, że mężczyzna jest biologicznym ojcem, tj. czy rzekomi rodzice spotykali się w tzw. okresie koncepcyjnym (art. 85 kro).

3.6. Organy państwowe odpowiadające za wykrywanie nadużyć

Za wykrywanie nadużyć odpowiadają organy administracji publicznej właściwe w sprawie legalizacji pobytu lub prawa pobytu cudzoziemców na terytorium Polski.

Organami właściwymi w pierwszej instancji są wojewodowie właściwi ze względu na miejsce pobytu cudzoziemca. Organem właściwym w drugiej instancji jest Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców. W procedurze wykrywania nadużyć uczestniczy także Straż Graniczna i Policja.

W przypadku fałszywych deklaracji ojcostwa podejrzenie nadużycia może także powziąć kierownik USC, a także prokurator.

Zgodnie z **art. 304 § 1 kodeksu postępowania karnego** każdy dowiedziawszy się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu ma społeczny obowiązek zawiadomić o tym prokuratora lub Policję.

3.7. Kary nakładane na osoby uznane za nadużywające przepisów dotyczących łączenia rodzin

Kodeks karny nie przewiduje innej odpowiedzialności karnej dla cudzoziemca i dla obywatela RP. Sankcje karne określone są w poszczególnych artykułach Kodeksu karnego.

Fikcyjne małżeństwa

(gdy z okoliczności faktycznych sprawy wynika, że fikcyjny związek małżeński został zawarty wyłącznie w celu umożliwienia zainteresowanej osobie wjazdu i pobytu)

1. Małżeństwo obywatela państwa trzeciego przebywającego legalnie w państwie członkowskim UE (*residing lawfully in a Member State*) z łączącym się obywatelem państwa trzeciego przybywającym spoza UE (*entering from outside the EU*)

– konsekwencje na gruncie krajowych przepisów migracyjnych

Zgodnie z **art. 57 ust. 1 pkt 4 ustawy o cudzoziemcach** cudzoziemcowi odmawia się udzielenia zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony, jeżeli podstawą ubiegania się o zezwolenie jest zawarcie związku małżeńskiego z obywatelem polskim lub cudzoziemcem zamieszkującym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, o którym mowa w art. 54, a związek małżeński został zawarty w celu obejścia przepisów o udzielaniu zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony;

Ponadto na podstawie **art. 55 ust. 1 pkt 7 w/w ustawy** w przypadku ubiegania się przez cudzoziemca o kolejne zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony w związku z kolejnym małżeństwem z obywatelem polskim lub z cudzoziemcem zamieszkującym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, o którym mowa w art. 54, organ zobowiązany będzie do przeprowadzenia szczegółowego postępowania wyjaśniającego mającego na celu ustalenie czy związek nie został zawarty w celu obejścia przepisów o udzielaniu zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony.

Zgodnie z **art. 58 ust. 1 pkt 2** udzielone cudzoziemcowi zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony, cofa się jeżeli; wystąpiła przynajmniej jedna z okoliczności, o których mowa w art. 57 ust. 1 pkt. 2 lub 3-9 (w tym jeżeli podstawą ubiegania się o to zezwolenie było zawarcie związku małżeńskiego a związek małżeński został zawarty w celu obejścia przepisów o udzielaniu zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony).

3 | Sytuacja w Polsce

W przypadku stwierdzenia w trakcie postępowania w sprawie o wydalenie cudzoziemca, że związek małżeński został zawarty dla pozoru nie znajdzie zastosowania przepis art. 89 ust. 1 pkt 2 ustawy o cudzoziemcach, zgodnie z którym decyzji o wydaleniu cudzoziemca nie wydaje się, a wydanej nie wykonuje, jeżeli cudzoziemiec jest małżonkiem obywatela polskiego albo cudzoziemca posiadającego zezwolenie na osiedlenie się lub zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego WE i jego dalszy pobyt nie stanowi zagrożenia dla obronności lub bezpieczeństwa państwa lub bezpieczeństwa i porządku publicznego.

– odpowiedzialność karna

Cudzoziemiec oraz jego fikcyjny małżonek mogą ponieść odpowiedzialność karną na podstawie **art. 233 Kodeksu karnego** – „Kto, składając zeznanie mające służyć za dowód w postępowaniu sądowym lub w innym postępowaniu prowadzonym na podstawie ustawy, zeznaje nieprawdę lub zataja prawdę, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3”.

Fikcyjny małżonek cudzoziemca jako osoba umożliwiająca lub ułatwiająca innej osobie pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wbrew przepisom może ponieść odpowiedzialność karną na podstawie **art. 264a w/w Kodeksu** – „Kto, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, umożliwia lub ułatwia innej osobie pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wbrew przepisom, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5”.

2. Przemieszczający się obywatel UE (*mobile EU-national*), korzystający z prawa do swobodnego przemieszczania się łączy się z obywatelem państwa trzeciego (*reunifying with a third-country national*)

– konsekwencje na gruncie krajowych przepisów migracyjnych

Członkowi rodziny niebędącemu obywatelem UE odmawia się wydania karty pobytu członka rodziny obywatela UE gdy jego związek małżeński z obywatelem UE został zawarty dla pozoru, zgodnie z **art. 31 ust 2. ustawy o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin**. W sytuacji, gdy cudzoziemcowi została wydana karta pobytu członka rodziny obywatela UE to stosownie do **art. 36 ust 1 pkt 3** w/w dokument pobytowy unieważnia się.

Odnosząc się do nadużyć dotyczących stwierdzenia nabycia prawa stałego pobytu na terytorium Polski należy wskazać, że w przypadku fikcyjnego małżeństwa zgodnie z **art. 56 ust 2. w/w ustawy** członkowi rodziny niebędącemu obywatelem UE odmawia się wydania karty stałego pobytu członka rodziny obywatela UE.

Na podstawie **art. 60 ust. 2 pkt 3 w/w ustawy** unieważnia się kartę stałego pobytu członka rodziny obywatela UE wydaną cudzoziemcowi, w przypadku gdy związek małżeński członka rodziny niebędącego obywatelem UE z obywatelem UE został zawarty dla pozor.

Ponadto w myśl postanowień **art. 25 pkt 7 w/w ustawy** w przypadku ubiegania się przez cudzoziemca o wydanie karty pobytu członka rodziny obywatela UE w związku z kolejnym małżeństwem z obywatelem UE organ zobowiązany będzie do przeprowadzenia szczegółowego postępowania wyjaśniającego mającego na celu ustalenie czy związek nie został zawarty dla pozor.

– odpowiedzialność karna – j.w.

3. Obywatel UE nie korzystający z prawa do swobodnego przemieszczania się (*non-mobile EU citizen*) łączy się z obywatelem państwa trzeciego, gdzie na podstawie orzecznictwa ETS z obywatelstwa UE wywodzi się prawo pobytu obywatela państwa trzeciego w Państwie Członkowskim (*the EU citizenship gives rise to the right to reside for the third-country national family member on the basis of jurisprudence*)

Konsekwencje są analogiczne do opisanych w podpunkcie 4. – patrz poniżej.

4. Łączenie się obywatela UE nie korzystającego z prawa do swobodnego przemieszczania się (*non-mobile EU citizen*), który np. zamieszkuje w państwie swojego urodzenia z obywatelem państwa trzeciego

– konsekwencji na gruncie krajowych przepisów migracyjnych

W przypadku cudzoziemca – małżonka obywatela polskiego – ubiegającego się lub któremu zostało udzielone zezwolenie na osiedlenie się:

- a) zgodnie z **art. 66 ust. 1 pkt 5 ustawy o cudzoziemcach** cudzoziemcowi odmawia się udzielenia zezwolenia na osiedlenie się, jeżeli podstawą ubiegania się o zezwolenie jest zawarcie związku małżeńskiego z obywatelem polskim, a związek małżeński został zawarty wyłącznie w celu obejścia przepisów o udzielaniu zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony lub zezwolenia na osiedlenie się;
- b) w myśl **art. 68 ust. 1 pkt 2 w/w ustawy** cudzoziemcowi cofa się zezwolenie na osiedlenie się, jeżeli w postępowaniu o udzielenie zezwolenia na osiedlenie się zeznał nieprawdę lub zataił prawdę albo, w celu użycia za autentyczny, podrobił lub przerobił dokument bądź takiego dokumentu jako autentycznego używał.

– odpowiedzialność karna – taka sama jak w podpunkcie 1.

Należy pamiętać, że zawarcie przez cudzoziemca w przeszłości fikcyjnego związku małżeńskiego w celu ominięcia przepisów legalizujących pobyt wcale nie musi oznaczać, że kolejny związek małżeński będzie służył ominięciu tych przepisów. Ponadto odmowa udzielenia zezwolenia na pobyt w I instancji i to tylko w danym postępowaniu oznacza m. in., że organ II instancji może uchylić tę decyzję (i często tak postępuje), a jeśli utrzyma tę decyzję to może uchylić ją sąd. Niezależnie od powyższego cudzoziemiec może złożyć nowy wniosek o udzielenie zezwolenia na pobyt z uwagi na inną okoliczność i prawdopodobieństwo jest duże, że je otrzyma.

Osobom, w stosunku do których ujawniono fikcyjne małżeństwa oraz pomocnictwo w dokonaniu w/w czynów, mogą być także postawione zarzuty z **art. 258 k.k.** (udział w zorganizowanej grupie przestępczej), z **art. 270 k.k.** (fałszowanie dokumentów) oraz **art. 272 k.k.** (wyłudzenie poświadczenia nieprawdy poprzez wprowadzenie w błąd funkcjonariusza publicznego).

Falszywe deklaracje ojcostwa

(gdy z aktu urodzenia dziecka wynika, że ktoś inny jest ojcem dziecka bądź gdy stwierdzone w akcie urodzenia ojcostwo dziecka zostało obalone w postępowaniu sądowym)

1. Obywatel państwa trzeciego przebywając legalnie w państwie członkowskim UE (*residing lawfully in a Member State*) łączący się z obywatelem państwa trzeciego przybywającym poza UE (*entering from outside the EU*)
 - konsekwencje na gruncie krajowych przepisów migracyjnych

Zgodnie z **art. 57 ust. 1 pkt 1 i 6 ustawy o cudzoziemcach** cudzoziemcowi odmawia się udzielenia zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony, jeżeli nie spełnia on ustawowych wymogów bądź w postępowaniu o udzielenie zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony złożył wniosek lub dołączył do niego dokumenty zawierające nieprawdziwe dane osobowe lub fałszywe informacje lub zeznał nieprawdę lub zataił prawdę albo, w celu użycia za autentyczny, podrobił lub przerobił dokument bądź takiego dokumentu jako autentycznego używał.

Na podstawie **art. 58 ust 1 pkt 2 w/w ustawy** cudzoziemcowi cofa się zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony, jeżeli wystąpiła przynajmniej jedna z okoliczności, o których mowa w art. 57 ust.1 pkt 2 lub 3–9.

Ponadto w przypadku dziecka cudzoziemki, za którego ojca podaje się cudzoziemiec posiadający udzielone zezwolenie na osiedlenie się należy wskazać, że na podstawie **art. 64 ust. 1 pkt 1 ustawy o cudzoziemcach** zezwolenia na osiedlenie się udziela się

cudzoziemcowi, który jest małoletnim dzieckiem cudzoziemca, posiadającego zezwolenie na osiedlenie się, urodzonym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

W przypadku ujawnienia nadużyć należy wskazać, że stosownie do postanowień **art. 66 ust. 1 pkt 1 i 6 w/w ustawy** cudzoziemcowi odmawia się udzielenia zezwolenia na osiedlenie się, jeżeli nie spełnia wymogów, o których mowa w art. 64 ust. 1; w postępowaniu o udzielenie zezwolenia na osiedlenie się złożył wniosek lub dołączył do niego dokumenty zawierające nieprawdziwe dane osobowe lub fałszywe informacje, zeznał nieprawdę lub zataił prawdę albo, w celu użycia za autentyczny, podrobił lub przerobił dokument bądź takiego dokumentu jako autentycznego używał. W powyższych okolicznościach – zgodnie z **art. 68 ust 1 pkt 1a i 2 w/w ustawy** – cudzoziemcowi cofa się już wydane zezwolenie na osiedlenie się.

Ponadto fałszywemu ojca dziecka odmawia się udzielenia zgody na pobyt tolerowany na terytorium Polski z uwagi na brak przesłanek do jej udzielenia (patrz zgoda na pobyt tolerowany pkt 2.4).

– odpowiedzialność karna

Fałszywy ojciec oraz matka dziecka mogą zostać narażeni na odpowiedzialność karną z tytułu **art. 233 Kodeksu karnego, art. 264a w/w ustawy**. Ponadto w przypadku złożenia nieprawdziwego oświadczenia w sprawie uznania dziecka zastosowanie mogą mieć przepisy **art. 272 i 273 Kodeksu karnego**, zgodnie z którymi wyłudzenie poświadczenia nieprawdy przez podstępne wprowadzenie w błąd funkcjonariusza publicznego lub innej osoby upoważnionej do wystawienia dokumentu, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3. Za używanie dokumentu w/w grozi kara grzywny, kara ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

2. Przemieszczający się obywatel UE (*mobile EU national*), korzystający z prawa do swobodnego przemieszczania się, łączy się z obywatelem państwa trzeciego (*reunifying with a third-country national*)

– konsekwencje na gruncie krajowych przepisów migracyjnych

Zgodnie z **art. 31 ust 1 ustawy o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin** – odmawia się mu wydania karty pobytu członka rodziny obywatela UE (bo nie jest członkiem rodziny obywatela UE). Stosownie do postanowień **art. 36 ust 1 pkt 2 i 4** wydaną kartę pobytu członka rodziny obywatela UE unieważnia się (gdy została wydana na podstawie podrobionych lub przerobionych dokumentów lub fałszywych informacji, lub członek rodziny nie spełnia warunków pobytu określonych w ustawie).

3 | Sytuacja w Polsce

Z kolei odnosząc się do stwierdzenia nabycia prawa stałego pobytu na terytorium Polski zgodnie z **art. 56 ust. 1 pkt 1 w/w ustawy** odmawia się wydania karty stałego pobytu członka rodziny obywatela UE, w przypadku gdy nie zostały spełnione warunki stałego pobytu określone w ustawie. Natomiast na podstawie art. 60 ust. 2 pkt 1 w/w ustawy unieważnia się kartę stałego pobytu członka rodziny obywatela UE, w przypadku gdy została wydana na podstawie podrobionych lub przerobionych dokumentów lub fałszywych informacji.

- odpowiedzialność karna – j.w.

3. Łączenie rodzin pomiędzy obywatelem UE nie korzystającym z prawa do swobodnego przemieszczania się (*non-mobile EU citizen*) a obywatelem państwa trzeciego, gdzie na podstawie orzecznictwa ETS z obywatelstwa UE wywodzi się prawo pobytu obywatela państwa trzeciego z Państwie Członkowskim (*the EU citizenship gives rise to the right to reside for the third-country national family member on the basis of jurisprudence*)

- konsekwencje na gruncie krajowych przepisów migracyjnych

Fałszywemu ojcu dziecka odmawia się udzielenia zgody na pobyt tolerowany na terytorium Polski z uwagi na brak przesłanek do jej udzielenia (patrz zgoda na pobyt tolerowany pkt 2.4.)

4. Łączenie rodzin pomiędzy obywatelem UE nie korzystającym z prawa do swobodnego przemieszczania się (*non-mobile EU citizen*), który np. zamieszkuje w państwie swojego urodzenia a obywatelem państwa trzeciego

- konsekwencje na gruncie krajowych przepisów migracyjnych, gdy cudzoziemiec podaje się za ojca dziecka będącego polskim obywatelem

Cudzoziemcowi odmawia się udzielenia zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony (zgodnie z art. 57 ust. 1 pkt 1 i 6 ustawy o cudzoziemcach) ponieważ nie spełnia on ustawowych wymogów bądź w postępowaniu o udzielenie zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony złożył wniosek lub dołączył do niego dokumenty zawierające nieprawdziwe dane osobowe lub fałszywe informacje lub zeznał nieprawdę lub zataił prawdę albo, w celu użycia za autentyczny, podrobił lub przerobił dokument bądź takiego dokumentu jako autentycznego używał.

Zgodnie z **art. 58 ust. 1 pkt 2 w/w ustawy**, cudzoziemcowi cofa się zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony, jeżeli wystąpiła przynajmniej jedna z okoliczności, o których mowa w art. 57 ust.1 pkt 2 lub 3–9.

3 | Sytuacja w Polsce

Ponadto fałszywemu ojcu dziecka odmawia się udzielenia zgody na pobyt tolerowany na terytorium Polski z uwagi na brak przesłanek do jej udzielenia (patrz zgoda na pobyt tolerowany pkt 2.4.)

- konsekwencje na gruncie krajowych przepisów migracyjnych, gdy polski obywatel fałszywie podaje się za ojca dziecka będącego obywatelem państwa trzeciego

Na podstawie **art. 64 ust. 1 pkt 4 ustawy o cudzoziemcach** zezwolenia na osiedlenie się udziela się cudzoziemcowi, który jest dzieckiem obywatela polskiego i pozostaje pod jego władzą rodzicielską. W przypadku fałszywego ojcostwa zastosowanie znajdą odpowiednio przepisy **art. 66 ust. 1 pkt 1 i 6 w/w ustawy** o odmowie udzielenia oraz **art. 68 ust. 1 pkt 1a i 2 w/w ustawy** o cofnięciu udzielone zezwolenia na osiedlenie się.

W przypadku matki dziecka zastosowanie znajdzie przepis o odmowie udzielenia zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony na podstawie **art. 57 ust. 1 pkt 1** oraz **6 w/w ustawy**.

Ponadto w przypadku obywateli państw trzecich zastosowanie znaleźć może przepis o odmowie udzielenia zgody na pobyt tolerowany na terytorium Polski z uwagi na brak przesłanek do jej udzielenia (patrz zgoda na pobyt tolerowany pkt 2.4.).

- odpowiedzialność karna

Fałszywy ojciec oraz matka dziecka mogą zostać narażeni na odpowiedzialność karną z tytułu **art. 233 Kodeksu karnego, art. 264a, art. 272 i 273 w/w ustawy**.

3.8. Prawo do odwołania się przysługujące osobom oskarżonym o nadużywanie/ nieuprawnione wykorzystanie „ścieżki” łączenia rodzin

Zgodnie z **art. 127 kodeksu postępowania administracyjnego** stronie niezadowolonej z decyzji przysługuje odwołanie do organu wyższej instancji.

Od decyzji organu I instancji, którym w postępowaniach z zakresu legalizacji pobytu oraz prawa pobytu cudzoziemców na terytorium Polski jest wojewoda właściwy ze względu na miejsce pobytu cudzoziemcy, służy odwołanie do Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców.

3.9. Przykłady współpracy transnarodowej

Współpraca transnarodowa opiera się przede wszystkim na współpracy z konsulata-
mi krajów pochodzenia cudzoziemców (zwłaszcza w przypadku problemów z ustale-
niem tożsamości cudzoziemców) oraz za pośrednictwem biura SIRENE KGP w przy-
padku figurowania danych cudzoziemca – małżonka obywatela polskiego w rejestrze
SIS.

Pion operacyjno-śledczy Straży Granicznej prowadzi współpracę międzynarodową
w zakresie wymiany informacji kryminalnych na bazie umów bilateralnych i wielo-
stronnych, których stroną jest RP w obszarze zwalczania przestępczości zorganiz-
wanej.

Urząd do Spraw Cudzoziemców wskazał współpracę z władzami Zjednoczonego Kró-
lestwa Wielkiej Brytanii przy ustalaniu fikcyjnego małżeństwa obywatela Wielkiej
Brytanii z obywatelem Ghany. Natomiast urzędy wojewódzkie podkreślały znaczenie
umów o readmisji.

3.10. Powody i motywacje dopuszczania się nadużyć wskazywane przez zainteresowane osoby. Główne przyczyny i czynniki sprzyjające nadużyciom

Fikcyjne małżeństwa

Mimo swojej dość dobrej sytuacji gospodarczej Polska traktowana jest przez wielu
cudzoziemców jedynie jako kraj tranzytowy. Uzyskanie prawa pobytu (karty poby-
tu) w Polsce umożliwi cudzoziemcowi swobodę przemieszczania się na obszarze
państw Schengen. Głównym czynnikiem sprzyjającym nadużyciom jest możliwość
uzyskania zezwolenia na zamieszkanie ze względu na małżeństwo z obywatelem
polskim na podstawie dosyć liberalnych przepisów, w tym bez posiadania uprzednio
prawa legalnego pobytu, oraz możliwość wykonywania pracy na terytorium RP przez
małżonka obywatela polskiego bez stosownych zezwoleń.

Małżeństwo jest jednym z głównych powodów, dla których cudzoziemcy ubiegają się
o pobyt w Polsce (obok świadczenia pracy, odbywania studiów i prowadzenia działal-
ności gospodarczej).

Wśród cudzoziemców panuje przekonanie, że małżeństwo dla pozorów umożliwi im szybkie uzyskanie zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony, zezwolenia na osiedlenie się, a w konsekwencji nabycia obywatelstwa polskiego. Jest to także sposób pozwalający na uniknięcie wydalenia, zwłaszcza w sytuacji, kiedy dane cudzoziemca zostały umieszczone w rejestrze osób niepożądanych, a cudzoziemiec wjechał do Polski wbrew przepisom, na podstawie zmienionych danych osobowych. Ponadto zalegalizowanie pobytu w Polsce w rezultacie nadużycia procedury ułatwiającej łączenie rodzin przez jednego z obywateli państw trzecich prowadzi w konsekwencji do prób (często skutecznych) zalegalizowania pobytu przez pozostałych członków rodziny (np. faktycznego partnera życiowego będącego obywatelem tego samego państwa pochodzenia, który dołącza do cudzoziemca, który zainicjował cały proceder, po jego rozwodzie z obywatelem polskim).

Zawarcie fikcyjnego związku nie skutkuje w praktyce żadnymi poważnymi konsekwencjami prawnymi. Ponadto, stwierdzenie fikcyjności małżeństwa jest zadaniem trudnym i czasochłonnym. Dodatkowo, pomimo faktu udowodnienia cudzoziemcowi zawarcia małżeństwa dla pozorów nie może on otrzymać decyzji o wydaleniu z Polski. Powyższe nie stanowi również dużej przeszkody do zalegalizowania swojego pobytu w Polsce w oparciu o inną podstawę prawną, np. pracę.

Wydaje się, iż dla obywaterek Polski zawierających fikcyjne małżeństwa powody popełnienia takiego czynu są zarówno natury emocjonalnej, jak i ekonomicznej. W pierwszym przypadku nie jest możliwe do stwierdzenia, czy dane małżeństwo rzeczywiście jest fikcyjne, ponieważ cudzoziemiec stara się zachować wszelkie pozory normalnego związku, aby uzyskać zezwolenie na pobyt. W drugim przypadku wykrywalność proceduru jest większa, ponieważ zajmują się tym często zorganizowane grupy przestępcze, nakłaniające obywateli Polski do zawarcia małżeństwa z cudzoziemcem w zamian za uzyskanie korzyści majątkowych. Okolicznością sprzyjającą organizatorom proceduru jest sytuacja ekonomiczna, bowiem niektóre osoby decydują się na zawarcie fikcyjnego małżeństwa z powodu trudności finansowych, bezrobocia etc.

Fałszywe deklaracje ojcostwa

Fałszywe deklaracje ojcostwa charakteryzuje jeszcze niższy stopień wykrywalności. Rozpowszechnianiu się tego zjawiska sprzyja -podobnie jak w poprzedniej sekcji - praktyczny brak jego penalizacji. Fikcyjne uznanie dziecka jest często konsekwencją związku małżeńskiego zawartego dla pozorów.

Poszukując odpowiedzi na pytania o motywacje kierujące osobami angażującymi się w powyższy proceder należy rozróżnić dwa przypadki:

- a) gdy obywatel państwa trzeciego uznaje swoje ojcostwo względem dziecka obywatela PL/UE;
- b) gdy obywatel PL/UE uznaje swoje ojcostwo względem dziecka obywatela państwa trzeciego.

W pierwszym przypadku cudzoziemiec przebywający nielegalnie w Polsce w sytuacji uznania ojcostwa względem dziecka obywatela UE lub legalnie przebywającego dziecka obywatela państwa trzeciego, może uzyskać pobyt tolerowany. Tytuł ten jest udzielany bezterminowo i umożliwia cudzoziemcowi podjęcie pracy bez wymaganych zezwoleń. Cudzoziemiec legitymujący się kartą pobytu tolerowanego i ważnym dokumentem podróży jest uprawniony do wjazdu i pobytu na terytorium innych państw Schengen. Ponadto w przypadku cudzoziemca podającego się fałszywie za ojca dziecka będącego polskim obywatelem motywacją może być chęć uniknięcia wydalenia i legalizacja pobytu ze względu na więzi rodzinne z obywatelem polskim.

W drugim przypadku, jak wynika z posiadanych informacji, obywatele RP uznają nie-swoje dzieci głównie dla korzyści finansowych. W tym przypadku najczęściej również są to osoby bez stałego miejsca zamieszkania, nie pracujące, karane wyrokami sądowymi. Rzadziej, uznaniu nieswojego dziecka przyświeca cel „pomocy” np. jego matce w zalegalizowaniu jej pobytu. Warto podkreślić, że w sytuacji gdy obywatel PL uznaje swoje ojcostwo względem dziecka (obywatela państwa trzeciego) a uznanie nastąpi do roku od dnia urodzenia, dziecko nabywa obywatelstwo polskie. Natomiast jeżeli uznanie nastąpi po roku od dnia urodzenia, rodzic (obywatel PL) może złożyć wniosek o udzielenie dziecku zezwolenia na osiedlenie się, pod warunkiem, że dziecko to pozostaje pod jego faktyczną władzą rodzicielską (art. 64 ust. 1 pkt 4 ustawy o cudzoziemcach).

Fikcyjne uznanie dziecka jest często także konsekwencją związku małżeńskiego zawartego dla pozorów.

4.1. Dostępne dane statystyczne

W trakcie prac nad niniejszym opracowaniem nie udało się ustalić wiarygodnych danych mówiących wprost o liczbie wykrytych nadużyć (zawartych fikcyjnych małżeństw oraz złożonych fałszywych deklaracji ojcostwa) w skali całego kraju.

Skalę zjawiska pośrednio obrazują dane statystyczne gromadzone przez Urząd do Spraw Cudzoziemców oraz urzędy wojewódzkie dotyczące liczby cudzoziemców ubiegających się o zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony z tytułu łączenia rodzin, liczby cudzoziemców, którzy powyższe zezwolenia otrzymali oraz liczby cudzoziemców, którym wydano decyzje negatywne. Na potrzeby niniejszego raportu, dane te zostały zagregowane wg podstawy prawnej ubiegania się o udzielenie zezwolenia, płci oraz obywatelstwa wnioskodawców. Obejmują one lata 2009 – 2011 (zobacz załącznik).

Ponadto, cennym źródłem informacji są dane gromadzone przez Straż Graniczną. W analizie zatytułowanej „Instytucja małżeństwa jako środek legalizacji pobytu cudzoziemców na terytorium UE/Schengen”, oprócz danych pochodzących z UdSC i dotyczących legalizacji pobytu cudzoziemców, zamieszczono także dane na temat opinii udzielonych przez SG w związku z postępowaniami administracyjnymi dotyczącymi w/w zezwoleń za **lata 2009 i 2010**. W roku 2009 takich opinii było 3631, natomiast w roku 2010 – 5090. W wyniku realizowanych przez SG czynności dochodzeniowo – śledczych stwierdzono **128 przypadków mogących świadczyć o fakcie zawarcia fikcyjnego małżeństwa** (w roku 2009 – 52, w 2010 – 76). Do tej kategorii zaliczono postępowania przygotowawcze, w których przedstawiono zarzuty podejrzanym w związku z podejrzeniem popełnienia czynów obejmujących przedmiotowy przestępczy proceder (tj. wskazanych w *Kodeksie karnym* m.in. w art. 258 (zorganizowana grupa i związek przestępczy), art. 264a (umożliwianie, ułatwianie pobytu na terytorium RP), art. 264 § 2 (przekroczenie granicy państwowej przy użyciu przemocy, groźby, podstęp lub we współdziałaniu z innymi osobami), art. 272 (wyłudzenie poświadczenia nieprawdy), art. 273 (użycie poświadczeń nieprawdy). Warto powtórzyć za autorami ww. analizy, iż skali procederu zawierania fikcyjnych związków małżeńskich celem legalizacji pobytu na terytorium UE/Schengen nie należy postrzegać wyłącznie przez pryzmat danych statystycznych, gdyż w wielu przypadkach funkcjonariusze Straży Granicznej uzyskując informacje z urzędów stanu cywilnego poprzedzające zawarcie przez cudzoziemców małżeństwa z ob. RP podejmowali czynności w ramach kontroli legalności pobytu, które zapobiegały zawarciu najprawdopodobniej fikcyjnego związku i skutkowały wydalaniem ww. osób z terytorium Polski.

4.2. Wykryte przypadki fikcyjnych małżeństw oraz fałszywych deklaracji ojcostwa

Jak zauważono w jednym z urzędów wojewódzkich, brak przyjętej metodologii opisującej problematykę zawierania/istnienia/udowodnienia fikcyjnych małżeństw oraz sposób gromadzenia danych, uniemożliwia precyzyjną odpowiedź na pytanie o liczbę przypadków wykrytych w państwie członkowskim. Można natomiast stwierdzić, iż w stosunku rocznym, w grupie spraw o udzielenie zezwolenia pobytowego, uzasadnianych małżeństwem z obywatelem RP rozpatrywanych w ww. urzędzie w około 10% przypadków, może dochodzić do zawarcia fikcyjnego małżeństwa. Dodano także, iż na podstawie posiadanych danych można postawić tezę, iż z roku na rok skala zjawiska rośnie.

Znamiennym jest fakt, iż na to samo pytanie przedstawiciele urzędów wojewódzkich odpowiadali w różny sposób, np.:

„Wojewoda (...) wydał decyzje odmowne ze względu na fikcję małżeństwa: 3 w roku 2009, 26 w 2010 oraz 29 w 2011”.

„W przypadku osiedleń brak jest możliwości przedstawienia wiarygodnych danych ze względu na złożoność postępowań. Można uznać, iż średniorocznie jest to ok. 3 decyzji odmownych”.

„W przypadku obywateli UE w ciągu ostatnich 3 lat miała miejsce jedna sytuacja dotycząca fikcyjnego małżeństwa obywatela Litwy z obywatelką Chińskiej Republiki Ludowej”.

„Zgodnie z posiadanymi danymi, w postępowaniach przed Wojewodą (...) o udzielenie zezwolenia na pobyt w 2010 r. ujawniono 2 sprawy, w których jako podstawę ubiegania się pobyt wskazano (sic!) fikcyjny związek małżeński, natomiast w 2011r. takich spraw były 3. Wszystkie sprawy dotyczyły scenariusza czwartego”.

„W roku 2011 Wojewoda (...) prowadził 18 postępowań na podstawie ustawy o cudzoziemcach, w których z materiału dowodowego wynikało, iż małżeństwo zostało zawarte lub istniało w celu obejścia przepisów. Były to zarówno sprawy dotyczące zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony, osiedlenie się, jak i wydalenia z kraju. Ze względu na problemy natury dowodowej opisane wcześniej, nie wszystkie sprawy zakończyły się wydaniem decyzji konkludującej, iż małżeństwo było fikcyjne”.

„W ciągu ostatnich 2 lat Wojewoda (...) odmówił udzielenia zezwoleń legalizujących pobyt ok. 15 małżonkom obywateli RP – głównie obywatelom Wietnamu i Armenii”.

„Decyzje negatywne odmawiające udzielenia zezwolenia na pobyt cudzoziemcowi pozostającemu w związku małżeńskim z obywatelem polskim lub cudzoziemcem zamieszkującym legalnie na terytorium Polski (na podstawie art. 57 ust 1 pkt 6 lit a – czyli gdy złożył on wniosek lub dołączył do niego dokumenty zawierające nieprawdziwe dane osobowe lub fałszywe informacje) to w [roku] 2008 – 6, 2009 – 1, 2010 – 1, 2011 – 1”.

Spośród 16 ankietowanych urzędów wojewódzkich tylko trzy podały dane dotyczące pojedynczych stwierdzonych fałszywych deklaracji ojcostwa (łącznie w latach 2008 – 2011 ujawniono 5 takich przypadków).

Dane statystyczne dotyczące zezwoleń na zamieszkanie na czas oznaczony w kontekście łączenia rodzin, pochodzące z Urzędu do Spraw Cudzoziemców, zostały przedstawione w aneksie statystycznym do niniejszego opracowania.

4.3. Źródła danych dotyczących osób zaangażowanych w zawieranie fikcyjnych małżeństw oraz składanie fałszywych deklaracji ojcostwa

Dane na temat fikcyjnych małżeństw oraz fałszywych deklaracji ojcostwa są to dane fragmentaryczne, gromadzone przez poszczególne organy państwowe wymienione w punkcie 3.6. na potrzeby prowadzonych przez nie postępowań. Najbardziej klarowny „profil sprawców ww. nadużyć” pochodzi z wspomnianej w pkt. 4.1. analizy opracowanej przez Straż Graniczną na podstawie danych własnych.

W ramach czynności zmierzających do zwalczania nielegalnej migracji przede wszystkim w jej formach zorganizowanych zdiagnozowano przypadki zawierania fikcyjnych małżeństw, w które zaangażowani byli ob. Nigerii, Wietnamu, Indii, Egiptu, Ukrainy.

Organizatorami nielegalnego procederu zawierania fikcyjnych związków małżeńskich poza obywatelami polskimi byli m.in. obywatele Nigerii – od dłuższego czasu przebywający na terytorium RP, posiadający status pobytowy (zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony, zezwolenie na osiedlenie się) a czasami także polskie obywatelstwo; a także obywatele Indii; Tunezji, Ukrainy, Armenii, Kongo.

Dane dotyczące obywateli polskich zawierających fikcyjne związki małżeńskie:

- **pleć:** kobiety (zdecydowana większość), mężczyźni;
- **wiek:** 22 – 40 lat (większość w wieku 22 – 27), pojedyncze osoby w wieku powyżej 40 lat;

- **miejsce zamieszkania:** województwa dolnośląskie, kujawsko – pomorskie, lubelskie, lubuskie, łódzkie, małopolskie, mazowieckie, opolskie, podlaskie, pomorskie, śląskie oraz wielkopolskie;
- **środowisko społeczne, z którego wywodziła się osoba zawierająca związek małżeński:** często pochodzenie robotnicze, niski poziom wykształcenia (podstawowe/gimnazjalne), niski status majątkowy (często osoby bezrobotne), niejednokrotnie środowisko patologiczne, powiązania ze środowiskiem przestępczym;
- **uzyskana korzyść majątkowa w zamian za zawarcie związku małżeńskiego:** ok. 1000 – 3000 EURO (pojedyncze przypadki wręczenia kwoty ok. 150 – 500 EURO).

Dane dotyczące cudzoziemców zawierających fikcyjne związki małżeńskie:

- **obywatelstwo:** Nigeria, Ukraina, Egipt, Turcja, Tunezja, Indie, Armenia, Białoruś;
- **posiadane dokumenty tożsamości i podróży (oryginalne/sfalszowane):** paszporty ww. krajów (niekiedy nieważne); dowody osobiste, karty pobytu oraz wizy polskie i Schengen (w tym otrzymane na podstawie zaproszenia wystawionego na wniosek polskiej współmałżonki lub zezwolenia na pracę) – zarówno oryginalne jak i sfalszowane;
- **pleć:** mężczyźni (zdecydowana większość), kobiety;
- **wiek:** 24 – 38 (pojedyncze osoby w wieku powyżej 38 lat);
- **miejsca pobytu na terytorium UE/Schengen/krajów stowarzyszonych:** Polska, Belgia, Francja, Austria, Szwajcaria, Norwegia, Włochy, Hiszpania, Wielka Brytania, Niemcy.

Podkreślenia wymaga fakt, iż podczas realizacji przez funkcjonariuszy Straży Granicznej czynności służbowych ustalono, że na terytorium RP działały co najmniej dwie zorganizowane grupy przestępcze zajmujące się organizowaniem procederu zawierania fikcyjnych małżeństw. Dodatkowo, dalsze informacje wskazują na możliwość funkcjonowania kolejnych grup przestępczych o charakterze zorganizowanym, zaangażowanych w przedmiotową działalność przestępczą.

Straż Graniczna wytypowała także urzędy stanu cywilnego, w których zawierano fikcyjne związki małżeńskie, zlokalizowane na terenie 10 (na 16) województw. Podkreślono jednak, iż nie udowodniono zaangażowania pracowników USC w przedmiotowy proceder.

4.4. Informacja na temat lokalizacji stwierdzanych nadużyć

Wobec trudności z zalegalizowaniem pobytu w Polsce na podstawie zawartego związku małżeńskiego (fikcyjnego) pojawiła się tendencja dotycząca legalizowania pobytu na terytorium innych Państw Członkowskich UE/Schengen (m.in. Hiszpanii, Włoch). Cudzoziemcy, którym zalegalizowanie pobytu poprzez zawarcie związku małżeńskiego z ob. RP z różnych przyczyn nie powiodło się, proponowali „fikcyjnym żonom” wyjazd m.in. do Hiszpanii, Włoch celem dokonania zameldowania na terytorium PC UE/Schengen, a następnie złożenia wniosku o zgodę na zamieszkanie na czas oznaczony, skutkującego zalegalizowaniem pobytu (obcokrajowcy pokrywali koszty przelotu na terytorium PC UE/Schengen i z powrotem, niejednokrotnie gwarantując współmałżonkom bezpłatne wakacje).

Innym sposobem postępowania sprawców pragnących zalegalizować pobyt na terytorium UE/Schengen (m.in. Wielkiej Brytanii, Danii, Irlandii, Włoch, Hiszpanii, Austrii) z wykorzystaniem instytucji małżeństwa było zaproponowanie Polkom przez cudzoziemców zawarcia fikcyjnego związku poza granicami RP, przy czym typu działania argumentowano faktem, iż po powrocie do Polski nie będą one musiały rejestrować małżeństwa we właściwym miejscowo urzędzie stanu cywilnego (czyli nie będzie śladu zawarcia fikcyjnego małżeństwa), a przy okazji będą mogły zwiedzić kraj, w którym planowany jest ślub. Następnie (po zawarciu małżeństwa) cudzoziemcy składali w danym PC UE/Schengen wniosek o uzyskanie zezwolenia na zamieszkanie na czas określony. Gdy procedura przebiegła pomyślnie, cudzoziemiec na podstawie zawartego małżeństwa z ob. UE starał się o uzyskanie kolejnych tytułów pobytowych, a po uzyskaniu zezwolenia na osiedlenie się przeprowadzany był rozwód.

Odnotowano również przypadki, gdy cudzoziemcy nie uzyskiwali zgody na zamieszkanie na czas oznaczony w kraju zawarcia małżeństwa i wówczas przekonywali obywateli RP (najczęściej w zamian za kolejną kwotę pieniężną), aby zarejestrowały małżeństwo we właściwym miejscowo polskim urzędzie stanu cywilnego i kolejno występowały z wnioskiem do Wojewody o uzyskanie zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony.

Udział obywateli RP w zawieraniu fikcyjnych małżeństw z cudzoziemcami pochodzącymi z krajów podwyższonego ryzyka migracyjnego sygnalizowała m.in. Wielka Brytania. Przykładowo w Szkocji rozbito grupę przestępczą oferującą Polakom wynagrodzenie w kwocie 3.000 funtów w zamian za zawarcie fikcyjnego związku małżeńskiego z obywatelami Algierii, Afganistanu, Turcji lub Pakistanu. Organizatorzy zarabiali na procederze po 7.000 funtów od osoby.

4 | Dostępne dane statystyczne, inne źródła danych, trendy

Rozpoznano także przypadki zawierania fikcyjnych związków małżeńskich z udziałem obywateli RP na terytorium państw trzecich, tj. Indii, Egiptu, Tunezji, Maroko, Ukrainy, Turcji, Nigerii.

5 | Podsumowanie i konkluzje

Potencjalna fikcyjność małżeństwa oraz możliwość powołania się na niezgodną z prawdą deklarację co do ojcostwa badana jest podczas każdego postępowania dotyczącego legalizacji pobytu obywateli państw trzecich z uwagi na małżeństwo z obywatelem polskim lub cudzoziemcem legalnie zamieszkującym na terytorium Polski.

Skuteczne ograniczenie skali zjawisk niepożądanych może odbywać się jedynie w ścisłym współdziałaniu organów władzy publicznej, których dotyczy ta problematyka. Ma to związek z przedstawionymi wyżej zagadnieniami, wynikającymi m.in. z faktu, iż organizowaniem procedury zawierania małżeństw dla pozoru zajmują się osoby i grupy osób (Polacy, cudzoziemcy) notorycznie naruszające polski porządek prawny. Dotyczy to również innych nieprawidłowości, takich jak np. fałszowanie dokumentów.

Obecnie brak jest przepisów regulujących współpracę i szybką wymianę informacji między wojewodami, kierownikami urzędów stanu cywilnego i Strażą Graniczną chociaż niektóre urzędy wojewódzkie wskazywały, że taka współpraca w praktyce istnieje.

Z pewnością należy zacieśnić współpracę Straży Granicznej z pracownikami urzędów stanu cywilnego pod kątem zwiększenia ich świadomości w zakresie możliwości wykorzystywania instytucji małżeństwa do celów legalizacji pobytu nielegalnym migrantów.

Na obecnym etapie koniecznym jest opracowanie dobrych praktyk, opartych przede wszystkim na reformowanym obecnie krajowym ustawodawstwie regulującym kwestie migracyjne.

W ramach planowanych rozwiązań mających na celu wyeliminowanie nadużywania procedury legalizacji pobytu przez cudzoziemców należy wskazać na trwające prace legislacyjne nad „nową” ustawą o cudzoziemcach. Na gruncie obowiązujących przepisów prawa wojewoda jest obowiązany badać czy okoliczności sprawy wskazują, iż związek małżeński został zawarty w celu obejścia przepisów o udzielaniu cudzoziemcom zezwolenia na pobyt tylko jeżeli okoliczności sprawy wskazują, iż mogło dojść do nadużycia prawa. Proponowane regulacje prawne przewidują, iż w postępowaniu o udzielenie zezwolenia na pobyt czasowy cudzoziemcowi małżonkowi obywatela polskiego lub małżonka cudzoziemca ubiegającego się o zezwolenie na pobyt czasowy w celu połączenia z rodziną oraz w postępowaniu o udzielenie zezwolenia na pobyt stały cudzoziemcowi małżonkowi obywatela polskiego, organ będzie zawsze obowiązany do ustalenia, czy związek małżeński został zawarty w celu obejścia przepisów ustawy o cudzoziemcach lub czy związek małżeński istnieje w celu obejścia przez cudzoziemca przepisów ustawy o cudzoziemcach. Ze względu na przemiany

społeczne coraz więcej jest sytuacji, w których małżeństwo nie jest fikcyjne, a jednak nie jest podstawą do pobytu cudzoziemca w kraju, ponieważ jego małżonek przebywa na długotrwałej emigracji poza Polską lub małżeństwo nie funkcjonuje a nie zostało prawnie rozwiązane.

Odnosząc się do kwestii legalizacji pobytu obywateli państw trzecich będących małżonkami polskich obywateli na podstawie zezwoleń pobytowych udzielanych na czas nieoznaczony należy wskazać, że zgodnie z projektowanymi przepisami zezwolenie na pobyt stały będzie udzielane m.in. cudzoziemcowi, który pozostaje w związku małżeńskim z obywatelem polskim co najmniej 3 lata przed złożeniem wniosku i bezpośrednio przed złożeniem wniosku przebywał nieprzerwanie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez okres nie krótszy niż 3 lata na podstawie zezwolenia na pobyt czasowy udzielonego w związku z pozostawaniem w związku małżeńskim z obywatelem polskim lub w związku z uzyskaniem statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej lub ochrony humanitarnej. W stosunku do obecnie obowiązujących przepisów regulujących udzielanie małżonkom obywateli polskich zezwolenia na osiedlenie się wydłużeniu ulegnie wymagany okres pobytu cudzoziemca na podstawie zezwolenia na pobyt czasowy bezpośrednio przed złożeniem wniosku o udzielenie zezwolenia na pobyt stały.

Ponadto projektowane przepisy przewidują nową przesłankę cofnięcia zezwolenia na pobyt stały, która przewiduje, iż zezwolenie na pobyt stały udzielone ze względu na małżeństwo z obywatelem polskim będzie mogło być cofane, jeżeli cudzoziemiec rozwiódł w ciągu 3 lat od uzyskania tego zezwolenia.

Stwierdzenie w toku postępowania administracyjnego faktu zawarcia fikcyjnego małżeństwa nie skutkuje z mocy prawa jego unieważnieniem. Rzadko występuje przełożenie ustaleń organów administracji publicznej na zarzuty karne, zwłaszcza wobec obywateli polskich. Brak skutecznego egzekwowania obowiązujących przepisów karnych może prowadzić do poczucia, że czyny takie nie są postrzegane jako naganne przez organy państwa i są przez to coraz powszechniejsze. Ograniczenie bądź pozbawienie cudzoziemców (zwłaszcza przebywających w Polsce nielegalnie) uprawnień wynikających z tytułu zawarcia małżeńskiego z obywatelami państw członkowskich UE zmniejszyłoby prawdopodobnie fikcyjnych małżeństw.

W toku zbierania materiałów do niniejszego raportu niektóre środowiska postulowały wprowadzenie do Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego przepisu określającego przesłankę umożliwiającą unieważnienie takiego „fikcyjnego” małżeństwa. Wówczas orzeczenie sądu o unieważnieniu małżeństwa byłoby dogodną podstawą dla dalszych rozstrzygnięć w sprawie administracyjnej, a w szczególności w sprawie karnej. Uprawnionym do skierowania wniosku o unieważnianie małżeństwa w takim przy-

padku powinien być prokurator. Proponowano także rozważenie dodania do kodeksu karnego samoistnego przestępstwa zawarcia fikcyjnego małżeństwa i definicji w tym obszarze. Wydaje się jednak, że powyższe postulaty są kontrowersyjne z punktu widzenia praw człowieka, w szczególności prawa do poszanowania życia rodzinnego.

W trakcie gromadzenia informacji na potrzeby niniejszego raportu, respondenci zwrócili uwagę, iż przepisy Dyrektywy 2003/86/WE w sprawie prawa do łączenia rodzin dotyczące kontroli i inspekcji, o których mowa w art. 16 ust. 4, mogłyby być skuteczniej wdrażane, poprzez opracowanie i wprowadzenie w życie krajowych regulacji w sprawach przeciwdziałania nadużyciom takich jak np. doprecyzowanie w prawie krajowym procedury ujawniania faktu, iż popełniono oszustwo lub wstąpiono w związek małżeński dla pozorów; rozszerzenie formuły współdziałania z organami Straży Granicznej w trakcie prowadzenia postępowań administracyjnych z zakresu łączenia rodzin, o którym była mowa powyżej. Zaproponowano także rozważenie wprowadzenia zmian do Rozporządzenia z dnia 24 grudnia 2008 r. w sprawie trybu sprawdzania lokalu przez funkcjonariuszy Straży Granicznej, poprzez rezygnację z obowiązującego obecnie zapisu o konieczności uprzedzenia cudzoziemca o planowanej czynności. Wymóg ten jest realizowany przez doręczenie zawiadomienia. W związku z powyższym narzędzie dowodowe w postaci „sprawdzenia lokalu” (potencjalnie bardzo ważny instrument dowodowy w sprawach fikcyjnych małżeństw) nie jest wykorzystywane, gdyż w sprawach problematycznych uprzedzenie cudzoziemca o sprawdzeniu lokalu, niweczy możliwość ustalenia faktycznego stanu sprawy.

Odnosnie fałszywych deklaracji ojcostwa, problem ten winien być przedmiotem większej uwagi, gdyż obecna sytuacja w tym zakresie sprzyja rozwojowi sytuacji patologicznych. Przypadki złożenia fałszywych deklaracji ojcostwa są trudne do wykrycia bez zastosowania nietypowych (w ramach postępowania administracyjnego) środków dowodowych, np. opinii biegłych z zakresu badań DNA.

Należy podkreślić, że wszystkie wyżej wymienione propozycje pochodzą z kwestionariuszy wypełnionych przez praktyków na potrzeby niniejszego raportu. Jednakże, biorąc pod uwagę specyfikę relacji rodzinnych oraz prawo każdego człowieka do poszanowania jego prywatności, pełne zastosowanie tych propozycji mogłoby prowadzić do pogwałcenia niektórych podstawowych praw człowieka. Skala nadużywania zezwoleń pobytowych w celu łączenia rodzin pozostaje raczej niewielka i tak daleko idące zmiany w prawie krajowym nie są wymagane.

6 | Aneks statystyczny

Zgodnie z **artykułem 55 ust. 1 ustawy o cudzoziemcach**, organ prowadzący postępowanie o udzielenie zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony cudzoziemcowi będącemu małżonkiem obywatela polskiego lub małżonkiem cudzoziemca zamieszkującego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej ustala, czy związek małżeński nie został zawarty w celu obejścia przez cudzoziemca przepisów o udzieleniu zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli okoliczności sprawy wskazują, że:

1. jedno z małżonków przyjęło korzyść majątkową w zamian za wyrażenie zgody na zawarcie małżeństwa, o ile nie wynika to ze zwyczaju ugruntowanego w danym państwie lub grupie społecznej;
2. małżonkowie nie wypełniają prawnych obowiązków wynikających z zawarcia małżeństwa;
3. małżonkowie nie zamieszkują wspólnie;
4. małżonkowie nie spotkali się nigdy przed zawarciem małżeństwa;
5. małżonkowie nie mówią językiem zrozumiałym dla obojga;
6. małżonkowie nie są zgodni co do dotyczących ich danych osobowych i innych istotnych okoliczności, które ich dotyczą;
7. jedno z małżonków lub oboje małżonkowie w przeszłości zawierali już małżeństwa dla pozorów.

Poniżej przedstawiono dane statystyczne pochodzące z Urzędu do Spraw Cudzoziemców, za lata 2009-2011 dotyczące liczby decyzji odmownych w sprawach dotyczących udzielenia cudzoziemcom zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony, wydanych w związku z art. 55:

OBYWATELSTWO	Art.55 ust. 1 pkt 1			Art.55 ust. 1 pkt 2			Art.55 ust. 1 pkt 3			Art.55 ust. 1 pkt 4			Art.55 ust. 1 pkt 5			Art.55 ust. 1 pkt 6			Art.55 ust. 1 pkt 7		
	K	M	K+M	K	M	K+M	K	M	K+M	K	M	K+M	K	M	K+M	K	M	K+M	K	M	K+M
ARMENIA	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
GWINEA	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
NIGERIA	1	-	1	1	-	1	1	1	2	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ROSJA	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
UGANDA	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
UKRAINA	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2009 – SUMA	1	1	2	1	1	2	2	4	6	1	1	2	1	2	1	4	5	8	0	1	1
ALGERIA	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-	2	2	-	1	1	-	1	1
ARMENIA	-	-	-	-	1	1	-	2	2	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-
BIALORUŚ	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
GRUZJA	-	-	-	1	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
INDIE	-	-	-	-	2	2	-	2	2	-	-	-	-	1	1	-	1	1	-	-	-
NIGERIA	-	-	-	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
ROSJA	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
UKRAINA	-	1	1	1	1	2	-	2	2	1	1	2	1	1	2	-	2	-	2	-	-
WIETNAM	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-
2010 – SUMA	1	2	3	2	5	7	4	6	10	1	2	3	0	3	3	5	8	0	1	1	1
ARMENIA	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
CHINY	-	-	-	1	1	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
INDIE	-	-	-	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
MACEDONIA	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
MOLDOWA	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
TUNEZJA	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-
TURCJA	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
UKRAINA	-	-	-	1	-	-	3	-	3	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
2011 – SUMA	-	1	1	2	2	4	4	2	6	0	1	1	0	1	2	4	6	6	0	1	1

Zgodnie z **art. 57 ust. 1 pkt. 4 ustawy o cudzoziemcach**, cudzoziemcowi odmawia się udzielenia zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony, jeżeli podstawą ubiegania się o zezwolenie jest zawarcie związku małżeńskiego z obywatelem polskim lub cudzoziemcem zamieszkującym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a związek małżeński został zawarty w celu obejścia przepisów o udzieleniu zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony.

W latach 2009 – 2011 liczba decyzji odmownych w sprawach dotyczących udzielenia cudzoziemcom zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony wydanych na podstawie **art. 57 ust. 1 pkt. 4** była następująca:

OBYWATELSTWO	2009			2010			2011			2009-2011 SUMA
	K	M	SUMA	K	M	SUMA	K	M	SUMA	
AFGANISTAN		1	1							1
ALGERIA	2	2	4		4	4		2	2	8
ARMENIA	1	13	14	13	20	33	8	15	23	70
BEZPAŃSTWOWCY		1	1							1
BANGLADESZ					2	2		2	2	4
BIAŁORUŚ	1		1	7	1	8	4	1	5	14
BOLIWIA								1	1	1
BOŚNIA I HERCEGOWINA		2	2							2
CHINY				1		1	1		1	2
EGIPT		4	4		2	2		5	5	11
GAMBIA		1	1							1
GRUZJA		1	1	2		2		3	3	6
GWINEA		1	1							1
INDIE		2	2		4	4		3	3	9
IRAK								1	1	1
JORDANIA								1	1	1
KAMERUN				1		1	1	1	2	3
KONGO							1		1	1
KOSOWO					2	2		1	1	3
LIBAN					2	2				2
MACEDONIA (FYROM)								1	1	1
MAROKO		1	1		2	2		3	3	6
MOŁDOWA					1	1				1
MONGOLIA				4		4	2		2	6
NIGERIA		53	53	3	26	29		6	6	88
PAKISTAN		3	3		2	2		3	3	8
PERU		1	1							1
ROSJA	1	1	2	5	2	7	1	3	4	13
SENEGAL		1	1							1
SERBIA					2	2				2
USA		1	1							1
SRI LANKA								1	1	1
SYRIA					1	1				1
TUNEZJA		3	3		3	3		9	9	15
TURCJA		4	4		10	10		6	6	20
UKRAINA		8	8	20	6	26	21	7	28	62
WIETNAM		9	9	13	9	22	6	8	14	45
SUMA	5	113	118	69	101	170	45	83	128	416

Poniżej przedstawiono dane dotyczące liczby zezwoleń na zamieszkanie na czas oznaczony (liczby wniosków oraz decyzji) w toku postępowań administracyjnych odnoszących się do członków rodziny – małżonka obywatela polskiego (**art. 53 ust. 1 pkt. 6 ustawy o cudzoziemcach**) w latach 2009-2011.

Rok 2009:

OBYWATELSTWO	Liczba wniosków			Decyzje pozytywne			Decyzje negatywne		
	K	M	K+M	K	M	K+M	K	M	K+M
AFGANISTAN		13	13	1	12	13		1	1
ALBANIA	5	87	92	3	81	84		2	2
ALGERIA	5	111	116	4	101	105		1	1
ANGOLA	2	1	3	2	3	5			
ARGENTYNA	5	9	14	4	7	11			
ARMENIA	93	161	254	75	127	202	2	3	5
AUSTRALIA	2	15	17	5	17	22			
AZERBEJDŻAN	6	3	9	5	3	8			
BANGLADESZ	1	21	22	1	21	22			
BENIN		2	2		1	1			
BIAŁORUŚ	394	70	464	378	60	438	4		4
BOLIWIA	1	4	5	1	3	4		1	1
BOŚNIA I HERCEGOWINA	1	13	14	1	9	10		1	1
BRAZYLIA	20	41	61	20	41	61			
BURKINA FASO		1	1		3	3			
KANADA	12	26	38	10	23	33		1	1
KAMBODŻA	1		1						
KAMERUN	2	35	37	2	33	35			
CHILE	2	6	8	2	8	10			
CHINY	22	15	37	27	15	42			
KOLUMBIA	13	10	23						
KONGO	3	8	11	3	12	15			
KOSTARYKA	1	1	2	1		1			
CHORWACJA	3	15	18	4	16	20			
KUBA	10	10	20	12	8	20			
KONGO – DEMOKRATYCZNA REPUBLIKA		3	3		4	4			
DOMINIKA		1	1		1	1			
DOMINIKANA				4	2	6			
EGIPT	2	205	207	3	196	199		3	3
EWADOR	5	14	19	3	14	17	1		1
ETIOPIA	1	2	3	2	2	4			
GAMBIA	1	5	6		4	4			
GHANA	1	19	20	1	15	16			
GRUZJA	9	19	28	7	19	26			
GWINEA		14	14	1	11	12			
GWATEMALA		1	1		2	2			
HAITI		2	2		1	1			
HONDURAS	1		1	1		1			
HONGKONG	1		1	1		1			

OBYWATELSTWO	Liczba wniosków			Decyzje pozytywne			Decyzje negatywne		
	K	M	K+M	K	M	K+M	K	M	K+M
INDIE	3	149	152	6	138	144		1	1
INDONEZJA	7	4	11	6	4	10			
IRAK	3	24	27	5	26	31			
IRAN	1	20	21	2	17	19			
IZRAEL	5	13	18	3	16	19			
WYBRZEŻE KOŚCI SŁONIOWEJ		1	1		1	1			
JAMAJCA	2	2	4	2		2			
JAPONIA	21	15	36	25	14	39			
JEMEN	1	6	7	1	7	8			
JORDANIA	1	16	17	1	11	12		1	1
KAZACHSTAN	16	9	25	17	7	24			
KENIA	1	6	7	4	8	12			
KIRGISTAN	5	2	7						
KOSOWO	1	28	29	1	17	18		4	4
KUWEJT		1	1		1	1			
LAOS	1	1	2	1		1			
LIBAN	1	22	23	1	20	21		1	1
LIBERIA		8	8		1	1			
LIBIA					10	10			
MACEDONIA (FYROM)	4	15	19	3	11	14			
MADAGASKAR	1	2	3	1	4	5			
MALAWI	1		1						
MALEZJA	4	2	6	1	4	5			
MALI	1	3	4	1	6	7			
MAROKO	4	99	103	7	93	100		2	2
MAURETANIA		4	4		4	4			
MAURITIUS	4	2	6	4	2	6			
MEKSYK	17	53	70	22	41	63			
MOŁDOWA	28	27	55	31	28	59			
MONGOLIA	24	7	31	16	6	22			
CZARNOGÓRA	1	1	2	1	4	5		1	1
MYANMAR	1		1	1		1			
NEPAL	4	11	15	3	13	16			
NIGER		2	2						
NIGERIA	8	349	357	2	259	261		8	8
NOWA ZELANDIA		6	6		4	4		1	1
PAKISTAN	1	61	62	1	52	53		2	2
PALESTYNA	2	20	22	2	20	22			
PANAMA	1	1	2		2	2			
PAPUA NOWA GWINEA	1		1	1		1			
PARAGWAJ	2	3	5	1	3	4			
PERU	8	26	34	8	23	31		2	2
FILIPINY	33	3	36	31	4	35			
FEDERACJA ROSYJSKA	275	82	357	275	75	350	5	2	7
ARABIA SAUDYJSKA		2	2						
SENEGAL	2	9	11	3	11	14		1	1
SERBIA	6	41	47	7	37	44			
SIERRA LEONE		2	2		3	3			

OBYWATELSTWO	Liczba wniosków			Decyzje pozytywne			Decyzje negatywne		
	K	M	K+M	K	M	K+M	K	M	K+M
SINGAPUR	2	2	4	1	3	4			
SOMALIA									
REPUBLICA POŁUDNIOWEJ AFRYKI	6	30	36	5	26	31			
KOREA POŁUDNIOWA	7	2	9	6	3	9			
SRI LANKA					7	7			
BEZPAŃSTWOWCY	1	8	9	1	7	8			
USA	36	192	228	32	190	222		1	1
SUDAN		4	4		5	5			
SYRIA	7	33	40	7	31	38			
TADŻYKISTAN	3		3	2		2			
TAJLANDIA	16	2	18	17	2	19			
TAJWAN	4	2	6	4	2	6			
TANZANIA	2	9	11	3	7	10		1	1
TOGO					4	4			
TRYNIDAD I TOBAGO	1	1	2	1		1		1	1
TUNEZJA	4	208	212	5	216	221		1	1
TURCJA	6	221	227	5	203	208		3	3
TURKMENISTAN	3		3	4		4			
UGANDA		1	1		4	4		1	1
UKRAINA	1764	376	2140	1723	363	2086	13	6	19
URUGWAJ	1	2	3	2	1	3			
UZBEKISTAN	10		10	12		12	1		1
WENEZUELA	5	11	16	5	6	11			
ZAMBIA	3	1	4	3	2	5			
ZIMBABWE	1		1	2		2			
WIETNAM	29	76	105	16	73	89		4	4
REPUBLICA ZIEŁONEGO PRZYŁĄDKA		1	1		1	1			
SUMA	3044	3322	6366	2950	3055	5605	26	58	84

Rok 2010:

OBYWATELSTWO	Liczba wniosków			Decyzje pozytywne			Decyzje negatywne		
	K	M	K+M	K	M	K+M	K	M	K+M
AFGANISTAN		11	11		11	11		1	1
ALBANIA	1	66	67	3	63	66		5	5
ALGERIA	2	127	129	5	107	112		1	1
ANGOLA				1		1			
ARGENTYNA	1	8	9	2	10	12			
ARMENIA	72	134	206	61	104	165	2	3	5
AUSTRALIA	7	20	27	4	18	22			
AZERBEJDŻAN	5	8	13	3	6	9			
BANGLADESZ	-	34	34		23	23		1	1
BIAŁORUŚ	332	74	406	322	62	384	6	2	8
BOLIWIA	1	4	5	1	4	5			
BOŚNIA I HERCEGOWINA	1	11	12	1	9	10		1	1
BRAZYLIA	21	32	63	28	30	58			

OBYWATELSTWO	Liczba wniosków			Decyzje pozytywne			Decyzje negatywne		
	K	M	K+M	K	M	K+M	K	M	K+M
BURKINA FASO		2	2		2	2			
KANADA	13	26	39	11	25	36		2	2
KAMBODŻA	1		1	1		1			
KAMERUN	4	33	37	2	23	25			
CHILE	2	11	13	2	9	11			
CHINY	34	19	53	30	17	47			
KONGO	2	9	11	2	11	13			
KOSTARYKA	1	1	2		4	4			
CHORWACJA	4	29	33	3	27	30			
KUBA	6	12	18	5	13	18		1	1
DEMOKRATYCZNA REPUBLIKA KONGO		3	3		2	2			
DOMINIKANA	1	5	6	1	6	7			
EGIPT	2	268	270	1	234	235			
ECWADOR	5	6	11	3	5	8			
ETIOPIA	1	6	7	1	4	5			
GAMBIA		6	6	1	7	8			
GHANA	3	10	13	3	10	13			
GRUZJA	8	22	30	5	15	20			
GWINEA		11	11		7	7			
GWATEMALA	2	3	5	2	4	6			
HAITI		1	1		1	1			
HONDURAS	1		1	1		1			
INDIE	9	184	193	5	162	167		7	7
INDONEZJA	9	8	17	9	9	18	2		2
IRAK	5	22	27	5	16	21		1	1
IRAN	4	13	17	4	15	19			
IZRAEL	1	6	7	2	6	8			
WYBRZEŻE KOŚCI SŁONIOWEJ	1		1						
JAMAJKA	1	2	3	1	1	2		1	1
JAPONIA	32	10	42	26	12	38			
JEMEN	1	5	6		8	8			
JORDANIA		15	15	1	16	17		1	1
KAZACHSTAN	16	5	21	18	5	23			
KENIA	5	10	15	2	6	8			
KOSOWO	1	28	29	1	23	24		2	2
KUWEJT		1	1		1	1			
LIBAN	3	24	27	3	16	19			
LIBERIA		1	1	1	1	2			
LIBIA		6	6		5	5		1	1
MACEDONIA (FYROM)	4	14	18	4	13	17		1	1
MADAGASKAR		1	1						
MALEZJA	1	1	2	3		3			
MALI		1	1		1	1			
MAROKO	8	96	104	5	88	93		2	2
MAURETANIA		3	3		2	2			
MAURITIUS	1	4	5		4	4			
MEKSYK	16	46	62	16	49	65			

OBYWATELSTWO	Liczba wniosków			Decyzje pozytywne			Decyzje negatywne		
	K	M	K+M	K	M	K+M	K	M	K+M
MOŁDOWA	36	23	59	35	20	55			
MONGOLIA	30	5	35	21	5	26		1	1
CZARNOGÓRA		1	1		2	2			
NEPAL	3	18	21	4	13	17			
NIGER									
NIGERIA	2	293	295	1	261	262	2	13	15
NOWA ZELANDIA	4	7	11	1	7	8			
NIKARAGUA		2	2		1	1			
PAKISTAN		73	73		67	67		2	2
PALESTYNA	2	21	23	2	10	12			
PANAMA				1		1			
PARAGWAJ		1	1	1	1	2			
PERU	3	15	18	4	13	17		1	1
FILIPINY	43	3	46	32	3	35			
FEDERACJA ROSYJSKA	290	72	362	265	67	332	6	1	7
RWANDA		1	1		1	1			
SAINT VINCENT I GRENADYNY		1	1						
SALWADOR	2		2	2		2			
ARABIA SAUDYJSKA					1	1			
SENEGAL	4	7	11	4	9	13			
SERBIA	5	34	39	2	31	33		3	3
SIERRA LEONE	2	6	8	2	4	6			
SINGAPUR	1	1	2		1	1			
SOMALIA		1	1		1	1			
REPUBLICA POŁUDNIOWEJ AFRYKI	7	29	36	6	26	32			
KOREA POŁUDNIOWA	10	8	18	10	6	16			
SRI LANKA	2	4	6	2	2	4			
BEZPAŃSTWOWCY	4	7	11	3	5	8			
SUDAN	-	2	2		2	2			
SYRIA	8	57	65	9	38	47		2	2
TADŻYKISTAN				1		1			
TAJLANDIA	29		29	30		30			
TAIWAN	3		3	4		4			
TANZANIA	3	7	10	2	7	9		1	1
TOGO		7	7		4	4			
TRYNIDAD I TOBAGO	1		1	2	1	3			
TUNEZJA	6	247	253	5	224	229		3	3
TURCJA	7	238	245	4	223	227		7	7
TURKMENISTAN	4		4	4		4			
UGANDA		3	3		3	3			
UKRAINA	1620	347	1967	1568	303	1871	22	12	34
NIEOKRESŁONE		1	1						
URUGWAJ	1		1	1	2	3			
USA	38	187	225	42	184	226		2	2
UZBEKISTAN	9	3	12	12	3	15			
WENEZUELA	11	10	21	9	12	21			
WIETNAM	36	48	84	28	39	67	2	1	3

OBYWATELSTWO	Liczba wniosków			Decyzje pozytywne			Decyzje negatywne		
	K	M	K+M	K	M	K+M	K	M	K+M
ZAMBIA	1	2	3	1	4	5			
ZIMBABWE	3	1	4	3		3		1	1
SUMA	2904	3324	6228	2752	2949	5701	44	90	134

Rok 2011:

OBYWATELSTWO	Liczba wniosków			Decyzje pozytywne			Decyzje negatywne		
	K	M	K+M	K	M	K+M	K	M	K+M
AFGANISTAN		5	5	1	5	6			
ALBANIA	3	51	54	3	51	54		4	4
ALGERIA	3	108	111	1	108	109		3	3
ANGOLA	1	3	4		3	3			
ARGENTYNA	5	5	10	3	5	8		1	1
ARMENIA	65	93	158	58	93	151		1	1
AUSTRALIA	8	20	28	8	20	28			
AZERBEJDŻAN	3	1	4	4	1	5			
BANGLADESZ	1	29	30	1	29	30		1	1
BIAŁORUŚ	260	53	313	248	53	301	3	1	4
BOLIWIA		2	2		2	2			
BOŚNIA I HERCEGOWINA		4	4		4	4		1	1
BRAZYLIA	19	30	49	19	30	49			
BURKINA FASO		4	4		4	4			
KANADA	8	26	34	11	26	37			
KAMBODŻA	1		1						
KAMERUN	1	34	35	1	34	35		2	2
CHILE	2	10	12	3	10	13			
CHINY	43	11	54	37	11	48	1		1
KOLUMBIA	14	10	24	12	10	22	1		1
KONGO	2	11	13	2	11	13			
KOSTARYKA	1	4	5	2	4	6			
CHORWACJA	3	17	20	3	17	20			
KUBA	8	13	21	5	13	18	1		1
DEMOKRATYCZNA REPUBLICA KONGO		1	1		1	1			
DOMINIKANA	6	2	8	7	2	9			
ECWADOR	2	6	8	4	6	10		1	1
EGIPT	5	248	253	5	248	253		3	3
ETIOPIA	9	4	13	5	4	9			
GABON	1		1						
GAMBIA	1	4	5	1	4	5			
GRUZJA	9	25	34	9	25	34			
GHANA	3	20	23	3	20	23			
GWATEMALA	2	2	4	2	2	4			
GWINEA	2	7	9	2	7	9			
HONDURAS		1	1		1	1			
INDIE	8	167	175	7	167	174		3	3
INDONEZJA	13	4	17	8	4	12			
IRAK	6	20	26	4	20	24			

OBYWATELSTWO	Liczba wniosków			Decyzje pozytywne			Decyzje negatywne		
	K	M	K+M	K	M	K+M	K	M	K+M
IRAN	2	12	14	2	12	14			
IZRAEL	4	14	18	2	14	16			
WYBRZEŻE KOŚCI SŁONIOWEJ		3	3						
JAMAICA	2	2	4	1	2	3			
JAPONIA	28	17	45	31	17	48			
JEMEN	2	2	4	2	2	4			
JORDANIA	3	27	30	5	27	32			
KAZACHSTAN	15	2	17	13	2	15	1		1
KENIA	5	8	13	4	8	12			
KOSOWO	3	21	24	1	21	22		3	3
KUWEJT									
KIRGISTAN	3		3	3		3			
LIBAN	1	18	19	1	18	19		2	2
LIBERIA	1		1	1		1			
LIBIA	1	18	19		18	19			
MACEDONIA (FYROM)	3	14	17	4	14	18		1	1
MADAGASKAR	1	1	2	1	1	2			
MALEZJA	4	1	5	3	1	4			
MALI	1	2	3	2	2	4		3	3
MAROKO	4	96	100	3	96	99			
MAURETANIA		3	3		3	3		1	1
MAURITIUS	5	8	13	2	8	10	1		1
MEKSYK	21	49	70	19	49	68			
MOŁDOWA	28	15	43	21	15	36			
MONGOLIA	16	11	27	18	11	29		1	1
CZARNOGÓRA		4	4		4	4			
MYAMAR	2		2	2		2			
NEPAL	2	16	18	3	16	19			
NIGER		1	1		1	1			
NIGERIA	5	218	223	4	218	222		8	8
NOWA ZELANDIA		6	6		6	6			
NIKARAGUA	1	1	2	1	1	2			
PAKISTAN	1	56	57	1	56	57			
PALESTYNA	5	14	19	5	14	19			
PANAMA	1	1	2	1	1	2			
PARAGWAJ									
PERU	6	13	19	6	13	19			
FILIPINY	41	3	44	39	3	42	1		1
FEDERACJA ROSYJSKA	258	64	322	246	64	307	4	1	5
RWANDA		1	1	1	1	2			
SAINT VINCENT I GRENADYNY		1	1		1	1			
SALWADOR	3	1	4	2	1	3			
ARABIA SAUDYJSKA		1	1		1	1			
SENEGAL	2	10	12	2	10	12			
SERBIA	5	25	30	3	25	28		2	2
SIERRA LEONE	1	3	4	1	3	4			
SINGAPUR	1	1	2	2	1	3			

OBYWATELSTWO	Liczba wniosków			Decyzje pozytywne			Decyzje negatywne		
	K	M	K+M	K	M	K+M	K	M	K+M
SOMALIA		1	1		1	1			
REPUBLIKA POŁUDNIOWEJ AFRYKI	4	21	25	5	21	26			
KOREA POŁUDNIOWA	6	6	12						
SRI LANKA	1	2	3	1	2	3			
BEZPAŃSTWOWCY	4	14	18	2	14	16			
SUDAN	2	4	6	1	4	5			
SYRIA	6	41	47	7	41	48		1	1
TAJWAN	2	3	5	1	3	4			
TADŻYKISTAN	2	1	3	1	1	2			
TANZANIA	1	5	6	2	5	7			
TAJLANDIA	28		28	21		21			
TOGO	1	5	6	1	5	6			
TRYNIDAD I TOBAGO	1	2	3	1	2	3			
TUNEZJA	6	250	256	4	250	254		6	6
TURCJA	3	251	254	4	251	255		3	3
TURKMENISTAN	4		4	3		3			
UGANDA	1	3	4	1	3	4			
UKRAINA	1390	266	1656	1322	266	1588	17	9	26
WIELKA BRYTANIA		1	1						
NIEOKREŚLONE		1	1		1	1			
URUGWAJ	1	3	4	1	3	4			
USA	39	171	210	35	171	206	1		1
UZBEKISTAN	5	5	10	4	5	9			
JEMEN	2	2	4	2	2	4			
WENEZUELA	7	10	17	4	10	14			
WIETNAM	30	33	63	27	33	60		1	1
ZAMBIA	2		2	1		1			
ZIMBABWE	5		5	3		3	1		1
SUMA	2557	2940	5497	2393	2939	5332	32	66	98

Poniżej przedstawiono dane dotyczące liczby zezwoleń na zamieszkanie na czas oznaczony (liczby wniosków oraz decyzji) w toku postępowań administracyjnych odnoszących się do członków rodziny cudzoziemca przebywającego w Polsce na podstawie zezwoleń pobytowych, którzy przybywają na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub przebywają na tym terytorium w celu połączenia z rodziną (**art. 53 ust. 1 pkt. 7 ww. ustawy**).

Rok 2009:

OBYWATELSTWO	Liczba wniosków			Decyzje pozytywne			Decyzje negatywne		
	K	M	K+M	K	M	K+M	K	M	K+M
ALBANIA	1		1		1	1			
ANGOLA	2	2	4	2	1	3			
ARMENIA	57	42	99	92	61	153		1	1
AUSTRALIA	5	4	9	2	2	4			
AZERBEJDŻAN	5	3	8	8	1	9			
BIAŁORUŚ	67	48	115	48	42	90			
BRAZYLIA	1	1	2	3	1	4			
KANADA	1	1	2	2	3	5			
CHILE	2		2						
CHINY	49	14	63	30	6	36			
KOLUMBIA				2		2			
KONGO	2		2						
CHORWACJA					3	3			
EKWADOR				1		1			
EGIPT	2	1	3						
ETIOPIA				1	1	2			
GRUZJA	4	3	7	7	3	10			
INDIA	43	21	64	52	20	72			
IRAK	4	2	6	7	6	13			
IRAN	1	2	3						
IZRAEL	10	3	13	5	3	8			
JAPONIA	22	9	31	17	8	25			
JEMEN				3	3	6			
JORDANIA	1		1	1		1			
KAZACHSTAN	9		9	3		3			
KIRGISTAN	2	2	4		1	1			
LAOS		1	1						
LIBAN	1	2	3	1		1			
LIBIA		1	1						
MALEZJA				1	2	3			
MALI	2		2						
MAROKO	1		1		1	1			
MEKSYK	2		2						
MOŁDOWA	5	3	8	4	4	8			
MONGOLIA	17	17	34	15	20	35			
CZAARNOGÓRA	1		1						
NEPAL	3	1	4	3	1	4			
NIGERIA	3	2	5	1	5	6			
KOREAŃSKA REPUBLIKA LUDOWO- DEMOKRATYCZNA									
PAKISTAN		1	1		1	1			
PALESTYNA	2		2	3	1	4			
FILIPINY	7	2	9	7	2	9			
FEDERACJA ROSYJSKA	65	38	103	61	48	109			
SERBIA	3	1	4	4	1	5			
SOMALIA	3		3	2	2	4			

OBYWATELSTWO	Liczba wniosków			Decyzje pozytywne			Decyzje negatywne		
	K	M	K+M	K	M	K+M	K	M	K+M
REPUBLIKA POŁUDNIOWEJ AFRYKI	3		3	3		3			
KOREA POŁUDNIOWA	51	26	77	35	20	55	1		1
BEZPAŃSTWOWCY	1		1		1	1			
SUDAN	1	1	2	1		1			
SYRIA	3	3	6	3	2	5			
TAJWAN	2		2	2		2			
TADŻYKISTAN					1	1			
TUNEZJA	1		1	2	1	3			
TURCJA	54	18	72	41	22	63	1		1
TURKMENISTAN	1		1						
UKRAINA	380	264	644	435	286	721	2		2
URUGWAY		2	2						
USA	18	16	34	39	20	59			
UZBEKISTAN		2	2	3	1	4			
WENEZUELA	1	1	2						
WIETNAM	216	149	365	131	94	225	4	1	5
ZIMBABWE	2	1	3	3	2	5			
SUMA	1141	709	1850	1087	704	1791	8	3	11

Rok 2010:

OBYWATELSTWO	Liczba wniosków			Decyzje pozytywne			Decyzje negatywne		
	K	M	K+M	K	M	K+M	K	M	K+M
ALBANIA	1	1	2	1	2	3			
ALGERIA				1	-	1			
ARMENIA	63	44	107	87	61	148	1	1	2
AUSTRALIA	8	5	13	1	1	2			
AZERBEJDŻAN	12	5	17	6	4	10		1	1
BANGLADESZ	1		1						
BIAŁORUŚ	76	54	130	74	58	132			
BOŚNIA I HERCEGOVINA	1	2	3	1	1	2			
BRAZYLIA		1	1	3		3			
KANADA				2	1	3			
CHILE	2		2	1		1			
CHINY	44	20	64	31	13	44			
KOLUMBIA	1	1	2						
CHORWACJA		1	1	2		2			
EKWADOR	1		1	1		1			
EGIPT					1	1			
GRUZJA	7	1	8	2		2			
GHANA	2	1	3	1		1			
INDIA	62	28	90	73	29	102	1		1
IRAK	2		2	3	4	7			
IRAN				1	1	2			
IZRAEL	10	6	16	14	7	21			
JAPONIA	17	5	22	17	6	23			
JEMEN	11	3	14	6	1	7			

OBYWATELSTWO	Liczba wniosków			Decyzje pozytywne			Decyzje negatywne		
	K	M	K+M	K	M	K+M	K	M	K+M
JORDANIA	4		4	1		1			
KAZACHSTAN	7	1	8	7	3	10			
KIRGISTAN	1	1	2	1		1			
LIBAN	3		3	2		2			
LIBIA	2	3	5		1	1			
MACEDONIA (FYROM)	3	1	4	3	1	4			
MALI	2		2	1		1			
MEKSYK	1	2	3	1	2	3			
MOŁDOWA	7	5	12	9	5	14			
MONGOLIA	22	23	45	27	22	49			
CZRNÓGÓRA	3		3	1		1			
NEPAL	4	2	6	4		4			
NIGERIA	7	4	11	6	2	8			
PAKISTAN	1	1	2	1	1	2			
PALESTYNA	5	1	6	7	1	8			
PERU	1		1						
FILIPINY	3	1	4	6	3	9			
FEDERACJA ROSYJSKA	84	54	138	76	49	125			
ARABIA SAUDYJSKA	1			1					
SERBIA	1	1	2	7	1	8			
SOMALIA	5		5	3	3				
REPUBLIKA POŁUDNIOWEJ AFRYKI	3	2	5		2	2			
KOREA POŁUDNIOWA	93	44	137	88	44	132	3		3
SRI LANKA	1		1	2	1	3			
BEZPAŃSTWOWCY		1	1						
SUDAN	2		2	1		1			
SYRIA	9	2	11	10	2	12			
TAIWAN	2		2	1		1			
TAJLANDIA	1		1	2		2			
TUNEZJA	3	2	5	5	1	6			
TURCJA	54	11	65	59	10	69	1		1
UKRAINA	431	286	717	414	298	712		1	1
USA	27	20	47	28	17	45			
UZBEKISTAN	1	1	2		1	1			
WIETNAM	200	137	337	130	117	247	2		2
ZIMBABWE	3	3	6	2	2	4			
SUMA	1321	787	2108	1236	777	2013	8	3	11

Rok 2011:

OBYWATELSTWO	Liczba wniosków			Decyzje pozytywne			Decyzje negatywne		
	K	M	K+M	K	M	K+M	K	M	K+M
AFGANISTAN	4	1	5	2	1	3			
ALBANIA		1	1		1	1			
ALGERIA		1	1	3	1	4			
ANGOLA	2		2	2		2			
ARGENTYNA									

OBYWATELSTWO	Liczba wniosków			Decyzje pozytywne			Decyzje negatywne		
	K	M	K+M	K	M	K+M	K	M	K+M
ARMENIA	82	51	133	98	51	149	1	1	2
AUSTRALIA		1	1	3	1	4			
AZERBEJDŻAN	8	3	11	4	3	7			
BANGLADESZ									
BIAŁORUŚ	75	45	120	58	45	103		1	1
BOLIWIA									
BOŚNIA I HERCEGOWINA	2	2	4	3	2	5			
BRAZYLIA				4		4			
BURKINA FASO									
KANADA	3	2	5	3	2	5			
KAMBODŻA									
KAMERUN									
CHILE									
CHINY	94	48	142	50	48	98			
KOLUMBIA									
KONGO									
KOSTARYKA									
CHORWACJA	2	3	5	2	3	5			
CUBA									
DEMOKRATYCZNA REPUBLIKA KONGO									
DOMINIKANA									
EKWADOR									
EGIPT	1	2	3	1	2	3			
ETIOPIA									
GABON									
GAMBIA									
GRUZJA	2	4	6	4	4	8			
GHANA	1		1	1		1			
GWATEMALA									
GWINEA									
HONGKONG		1	1		1	1			
INDIE	54	24	78	74	24	98			
INDONEZJA									
IRAK	7	6	13	5	6	11			
IRAN	1		1						
IZRAEL	13	7	20	4	7	11			
WYBRZEŻE KOŚCI SŁONIOWEJ									
JAMAJKA									
JAPONIA	31	14	45	27	14	41			
JEMEN	6		6	6		6			
JORDANIA				4		4			
KAZACHSTAN	5		5	5		5			
KENIA	1		1	1		1			
KOSOWO									
KUWEJT									
KIRGISTAN	1	2	3		2	2			
LIBAN	4		4	2		2			
LIBERIA									

OBYWATELSTWO	Liczba wniosków			Decyzje pozytywne			Decyzje negatywne		
	K	M	K+M	K	M	K+M	K	M	K+M
LIBIA	5	4	9	4	4	8			
MACEDONIA (FYROM)	1	4	5		4	4			
MADAGASKAR									
MALEZJA									
MALI	6		6	1		1			
MAROKO									
MAURETANIA									
MAURITIUS									
MEKSYK	2	4	6	2	4	6			
MOŁDOWA	11	10	21	12	10	22			
MONGOLIA	20	18	38	12	18	30	1		1
CZARNOGÓRA	1		1						
MYAMAR									
NEPAL	4		4	3		3			
NIGER									
NIGERIA	5	2	7	6	2	8			
NOWA ZELANDIA									
NIKARAGUA									
PAKISTAN	4	1	5	5	1	6			
PALESTYNA	5		5	4		4			
PANAMA									
PARAGWAJ									
PERU									
FILIPINY	17	8	25	8	8	16			
FEDERACJA ROSYJSKA	71	66	137	76	66	142			
RWANDA									
SAINT VINCENT I GRENADYNY									
SALWADOR									
ARABIA SAUDYJSKA	1		1	2		2			
SENEGAL									
SERBIA	3	5	8	1	5	6			
SIERRA LEONE									
SINGAPORE		2	2		2	2			
SOMALIA	3		3	3		3			
REPUBLIKA POŁUDNIOWEJ AFRYKI				1		1			
KOREA POŁUDNIOWA	109	52	161	79	52	131	1		1
SRI LANKA				1		1			
BEZPAŃSTWOWCY				1		1			
SUDAN									
SYRIA	6	6	12	6	6	12			
TAJWAN	4	1	5	4	1	5			
TADŻYKISTAN									
TANZANIA									
TAJLANDIA	2	2	4	1	2	3			
TOGO									
TRYNIDAD I TOBAGO									
TUNEZJA	2		2	1		1			
TURCJA	74	30	104	47	30	77			

OBYWATELSTWO	Liczba wniosków			Decyzje pozytywne			Decyzje negatywne		
	K	M	K+M	K	M	K+M	K	M	K+M
TURKMENISTAN									
UGANDA									
UKRAINA	445	306	751	459	306	765	3	2	5
WIELKA BRYTANIA									
NIEOKREŚLONE									
URUGWAJ									
USA	29	27	56	36	27	63			
UZBEKISTAN		5	5	2	5	7			
JEMEN									
WENEZUELA									
WIETNAM	219	182	401	140	182	322	1	1	2
ZAMBIA									
ZIMBABWE	2	1	3	2	1	3			
SUMA	1450	954	2404	1285	954	2239	7	5	12

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych – Departament Polityki Migracyjnej
Krajowy Punkt Kontaktowy Europejskiej Sieci Migracyjnej w Polsce
ul. Stefana Batorego 5, 02-591 Warszawa, Polska
e-mail: esm@msw.gov.pl
www.emn.gov.pl